

Житомирський державний університет імені Івана Франка
Факультет природничий
Кафедра екології та географії

РУСЛАНА ВЛАСЕНКО
ТАМАРА АНДРІЙЧУК

**ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО ПРАКТИЧНИХ
ЗАНЯТЬ З ОBOB'ЯЗKОВОЇ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ
ШKІЛЬНЕ ГЕОГРАФІЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО**

для підготовки здобувачів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Розглянуто та схвалено
на засіданні кафедри екології та географії
Протокол № 21 від «12» травня 2025 р.
Завідувач кафедри екології та географії Олександр ГАРБАР

Житомир 2025

УДК 911.3+504.03(075.8)
I-72

Рекомендовано до друку вченою радою
Житомирського державного університету імені Івана Франка
(Протокол № 11 від «30» травня 2025 р.)

Рецензенти:

Анатолій ГУДЗЕВИЧ – доктор географічних наук, професор кафедри географії Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Ольга РЯБОКОНЬ – кандидат географічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти».

Олександр ГАРБАР – доктор біологічних наук, професор кафедри екології та географії Житомирського державного університету імені Івана Франка.

I-72 **Власенко Р., Андрійчук Т.**

Інструктивно-методичні матеріали до практичних занять з обов'язкової освітньої компоненти «ШКІЛЬНЕ ГЕОГРАФІЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2025. 70 с.

© Власенко Р. П., 2025

© Андрійчук Т. В., 2025

© Житомирський державний університет ім. І. Франка, 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
Практична робота № 1	7
Тема. Предмет і завдання курсу «Шкільне географічне краєзнавство»	
Практична робота № 2	10
Тема. Розвиток шкільного краєзнавства в Україні.	
Практична робота № 3	13
Тема. Зміст і форми організації роботи з географічного краєзнавства у закладах загальної середньої освіти України	
Практична робота № 4-5	Помилка! Закладку не визначено.
Тема. Особливості підготовки і проведення краєзнавчої екскурсії.	Помилка! Закладку не визначено.
Практична робота № 6-7	21
Тема. Особливості підготовки і проведення краєзнавчої експедиції	
Практична робота № 8-9	25
Тема. Методика організації та проведення роботи туристично-краєзнавчого гуртка. Особливості роботи КЗПО “Обласний центр дитячої та юнацької творчості” Житомирської обласної ради	
Практична робота № 10-11	Помилка! Закладку не визначено.
Тема. Форми та методи проведення занять. Особливості побудови програми гуртка. Ігри, що використовуються в позаурочній роботі гуртка. Особливості роботи КЗПО “Обласний еколого-натуралістичний центр” Житомирської обласної ради. АМКР№1	
Практична робота № 12-13	Помилка! Закладку не визначено.
Тема. Шкільний музей як організаційно-методичний центр краєзнавчої роботи. Напрями роботи шкільних музеїв. Основні принципи і методика створення шкільного музею	Помилка! Закладку не визначено.
Практична робота № 14	Помилка! Закладку не визначено.
Тема. Комплектування фондів шкільного музею. Знайомство зі шкільним музеєм.	
Практична робота № 15	Помилка! Закладку не визначено.
Тема. Дидактичні особливості реалізації краєзнавчої складової в процесі вивчення курсів географії у закладах загальної середньої освіти України. Особливості природоохоронної діяльності. Топоніміка краю.	
Практична робота № 16	Помилка! Закладку не визначено.
Тема. Сутність краєзнавчого принципу навчання. Впровадження краєзнавчого принципу в курсі «Загальна географія».	Помилка! Закладку не визначено.
Практична робота № 17	Помилка! Закладку не визначено.
Тема. Впровадження краєзнавчого принципу в курсі «Географія материків і океанів»	
Практична робота № 18	52
Тема. Впровадження краєзнавчого принципу в курсі «Україна у світі: природа, населення»	
Практична робота № 19	56

Тема. Впровадження краєзнавчого принципу в курсі «Україна і світове господарство».	
Практична робота № 20	 59
Тема. Природні умови та ресурси краю. Екскурсія.	
Практична робота № 21-22	 63
Тема. Соціально-економічні особливості краю. Мистецтво та культура як об'єкти шкільного краєзнавства. Екскурсія. АМКР№2.	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	 64

ВСТУП

Освітня компонента «Шкільне географічне краєзнавство» вивчається на третьому курсі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми Середня освіта (Географія).

Мета освітньої компоненти: сформувати у здобувачів вищої освіти фахові компетенції, пов'язані з організацією краєзнавчої роботи в закладах загальної середньої освіти, а також виробити практичні навички з використання краєзнавчої інформації під час викладання географії у освітніх закладах та організації позашкільної краєзнавчої діяльності здобувачів, що беруть участь у туристично-краєзнавчих гуртках; розкрити причинно-наслідкові зв'язки між навчанням та вихованням учнівської молоді у процесі організації краєзнавчої роботи із застосуванням сучасних теорій та методів, а також використання комплексу міждисциплінарних даних за умов недостатності інформації.

Основними завданнями вивчення освітньої компоненти є:

- ☐ надати здобувачам вищої освіти інформацію про теоретико-методичні основи географічного краєзнавства як загально фундаментальної науки; ознайомити майбутніх фахівців з сучасними науковими дослідженнями з краєзнавства у освітніх закладах;
- ☐ забезпечити засвоєння майбутніми вчителями знань про історичний аспект розвитку краєзнавства, основні завдання, методи організації та форми проведення краєзнавчої роботи, принципи та методичку організації краєзнавчого гуртка й краєзнавчого музею у освітніх закладах;
- ☐ озброїти здобувачів вищої освіти знаннями реалізувати краєзнавчий підхід під час викладання географії, а також організовувати позакласну та позашкільну краєзнавчу діяльність здобувачів загальної середньої освіти, розробляти краєзнавчі екскурсії та експедиції, організувати роботу краєзнавчого гуртка та музею у закладах освіти;
- ☐ забезпечити реалізацію краєзнавчої складової у процесі вивчення курсу географії у закладах загальної середньої освіти;
- ☐ озброїти здобувачів вищої освіти вміннями та навичками здійснення індивідуального підходу до здобувачів загальної середньої освіти, диференційованого їх навчання;
- ☐ забезпечити розвиток активного, самостійного, творчого мислення, професійної спрямованості майбутніх учителів, формування навичок професійного самовдосконалення;
- ☐ сприяти розвитку професійно необхідних особистісних рис і якостей характеру майбутніх вчителів.

Інструктивно-методичні рекомендації до практичних робіт розроблені на основі робочої навчальної програми з освітньої компоненти «Шкільне географічне краєзнавство» освітньо-професійної програми Середня освіта (Географія) першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Оцінювання здобувачів вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про критерії та порядок оцінювання навчальних досягнень

здобувачів вищої освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка згідно з Європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою» https://zu.edu.ua/offic/ocinjuvannya_zvo.pdf.

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти за всіма видами навчальних робіт проводиться за поточним, модульним та підсумковим контролем. Кожен здобувач вищої освіти має виконати обов'язкові завдання, передбачені інструктивно-методичними матеріалами до практичних занять, методичними рекомендаціями до організації самостійної та індивідуальної роботи здобувачів вищої освіти, силабусом, навчальною та робочою програмою освітньої компоненти.

Критерії оцінювання. На кожному практичному занятті за видами робіт здобувач вищої освіти може отримати такі максимальні бали:

Практичне заняття №	ТП	ТК	ВОПЗ	ІР	ІТ	ПСР	Разом за заняття
1	20	10	10	10	20	30	100
2	20	10	10	10	20	30	100
3	20	30	20	10	10	30	100
4-5	20	10	10	10	20	30	100
6-7	20	10	10	10	20	30	100
8-9	20	10	10	10	20	30	100
10-11	20	10	10	10	20	30	
АМКР	100						100
12-13	20	10	10	10	20	30	100
14	20	10	10	10	20	30	100
15	20	10	10	10	20	30	100
16	20	10	10	10	20	30	100
17	20	10	10	10	20	30	100
18	20	10	10	10	20	30	100
19	20	10	10	10	20	30	100
20	20	10	10	10	20	30	100
21-22	20	10	10	10	20	30	100
АМКР	100						100

Примітка*

ТП – відповіді на теоретичні питання; ТК – виконання тестових та інших контрольних завдань; ВОПЗ – виконання та оформлення практичних завдань; розв'язання та моделювання професійно-орієнтованих завдань; ІР, – індивідуальна робота; ІТ – застосування інноваційних технологій/презентація/ повідомлення; ПСР - проєктна самостійна робота.

Практична робота №1

Тема. Предмет і завдання курсу «Шкільне географічне краєзнавство».

Мета: сформувати розуміння предмету, завдань та педагогічних принципів шкільного географічного краєзнавства; усвідомити значення вивчення географічного краєзнавства у освітніх закладах для сталого розвитку суспільства; сформувати культуру поведінки при краєзнавчій роботі та набутти значного запасу компетентностей із шкільного географічного краєзнавства для опанування професією.

Основні поняття: шкільне географічне краєзнавство (ШГК), край, предмет ШГК, завдання ШУК, функції ШГК, методи дослідження ШГК, форми краєзнавства, краєзнавча культура, природно-територіальні комплекси (ПТК).

План

1. Співбесіда за запропонованими поточними контрольними запитаннями/завданнями.
2. Тестовий контроль набутих компетентностей (індивідуальне тестування).
3. Виконання практичної роботи. Розв'язання та моделювання професійно-орієнтованих завдань.
4. Моделювання та аналіз творчого завдання. Проектна робота.

Інструкція до виконання:

Завдання 1. Співбесіда за запропонованими поточними контрольними запитаннями/ завданнями.

1. Визначіть предмет, мету та завдання навчального курсу ШГК.
2. Якими є сновні функції краєзнавчої діяльності у закладі освіти.
3. Що Ви розумієте під поняттям “природно-територіальні комплекси” (ПТК)?
4. Природа рідного краю – об’єкт краєзнавчої діяльності здобувачів освіти.

Завдання 2. Тестовий контроль набутих компетентностей (індивідуальне тестування).

Виконайте роботу щодо перевірки набутих компетентностей (до 8 хвилин) за індивідуальним варіантом, що стосується основних понять теми.

Завдання 3. Виконання практичної роботи. Розв'язання та моделювання професійно-орієнтованих завдань.

➤ Використовуючи запропоновані літературні джерела, дайте визначення поняття «краєзнавство» або близькі до нього трактування. Заповніть даними табл. 1.

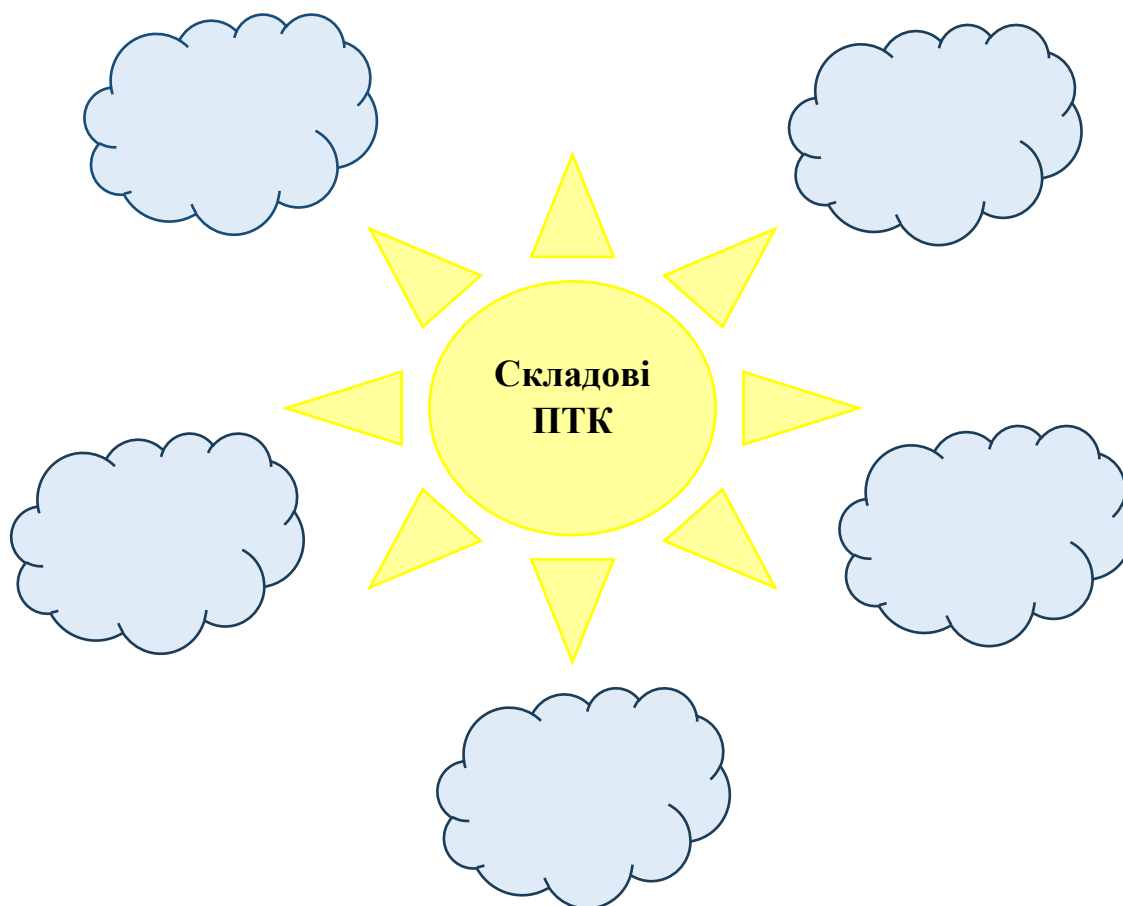
Таблиця 1

Різні погляди науковців на дефініцію «краєзнавство»

№ з/п	Ім'я та ПРИВИЩЕ науковця	Поняття	Визначення поняття
1.	...		...
2.	...		...
...	...	...	...

➤ Створіть хмару слів за основними поняттями теми та дайте їм визначення (текстовий редактор Word Art <https://wordart.com/>).

➤ Опрацюйте запропоновані літературні джерела, проаналізуйте та доповніть блок-схему “Складові ПТК”.

Завдання 4. Моделювання та аналіз творчого завдання. Проектна робота.

Використовуючи літературні джерела, запропонуйте проєкт за темою практичного заняття.

Із запропонованих завдань оберіть:

- ✓ підготуйте повідомлення (до 7 хв), що має супроводжуватися презентацією за тематикою практичного заняття;
- ✓ розробіть квест/тест/вікторину/лепбук/інтерактивну гру/ментальну карту тощо на тему практичного заняття, використовуючи інтерактивні технології навчання;
- ✓ розробіть блок-схеми за темою практичного заняття;
- ✓ змонтуйте коротке відео за темою практичної роботи;
- ✓ складіть ситуаційні задачі з теми заняття;
- ✓ пройдіть вебінар/семінар/курс за темою заняття на одній із освітніх платформ із отриманням сертифікату.

Практична робота №2

Тема. Розвиток шкільного краєзнавства в Україні.

Мета: сформувати розуміння розвитку шкільного краєзнавства в Україні; усвідомити значення вивчення географічного краєзнавства у освітніх закладах для сталого розвитку суспільства; сформувати культуру поведінки при краєзнавчій роботі та набути значного запасу компетентностей із шкільного географічного краєзнавства для опанування професією.

Основні поняття: розвиток, культурно-просвітницькі центри, етнографічні центри України, ХХ ст., краєзнавчий рух, С. Рудницький, національна свідомість, патріотичне виховання, локалізація навчання.

План заняття

1. Співбесіда за запропонованими поточними контрольними запитаннями/завданнями.
2. Тестовий контроль набутих компетентностей (індивідуальне тестування).
3. Виконання практичної роботи. Розв'язання та моделювання професійно-орієнтованих завдань.
4. Моделювання та аналіз творчого завдання. Проектна робота.

Інструкція до виконання:

Завдання 1. Співбесіда за запропонованими поточними контрольними запитаннями/завданнями.

1. Визначте сутність та значення шкільного краєзнавства як складової освітнього процесу в Україні. Яка його роль у формуванні особистості здобувача загальної середньої освіти?

2. Охарактеризуйте основні етапи становлення та розвитку шкільного краєзнавства в Україні. Які історичні, соціально-політичні та педагогічні чинники впливали на його еволюцію?

3. Які ключові постаті (педагоги, науковці, громадські діячі) зробили вагомий внесок у розвиток шкільного краєзнавства в Україні на різних етапах? Розкрийте їхні ідеї та практичну діяльність.

4. Проаналізуйте нормативно-правову базу, що регулює шкільне краєзнавство в Україні на сучасному етапі. Які основні документи визначають його мету, завдання та форми організації?

5. Які основні форми організації шкільного краєзнавства використовуються в сучасній українській школі? (Гурток, факультатив, проектна діяльність, екскурсії, музеї, тощо). Охарактеризуйте їхні особливості та педагогічний потенціал.

6. Розкрийте змістові аспекти шкільного краєзнавства в Україні. Які основні напрями дослідницької діяльності охоплюють учні в процесі краєзнавчої роботи? (Історичне, географічне, етнографічне, літературне, мистецьке, екологічне).

7. Які методи та прийоми використовуються в шкільному краєзнавстві для залучення учнів до активної пізнавальної діяльності? (Пошукова робота, інтерв'ю, робота з архівними матеріалами, експедиції, творчі завдання).

8. Визначте роль шкільного краєзнавчого музею як організаційно-методичного центру краєзнавчої роботи в навчальному закладі. Які основні функції він виконує?

9. Проаналізуйте сучасні виклики та перспективи розвитку шкільного краєзнавства в Україні в контексті реформування освіти та інтеграції до європейського освітнього простору.

10. Яка роль інформаційно-комунікаційних технологій у розвитку шкільного краєзнавства на сучасному етапі? Які цифрові інструменти та ресурси можуть бути ефективно використані в краєзнавчій роботі з учнями?

11. Розкрийте значення міжпредметних зв'язків у шкільному краєзнавстві. Як інтеграція краєзнавчого матеріалу з іншими навчальними дисциплінами сприяє цілісному сприйняттю світу учнями?

12. Яка роль шкільного краєзнавства у вихованні патріотизму, національної самосвідомості та громадянської позиції учнів в Україні? Наведіть конкретні приклади.

Завдання 2. Тестовий контроль набутих компетентностей (індивідуальне тестування).

Виконайте роботу щодо перевірки набутих компетентностей (до 8 хвилин) за індивідуальним варіантом, що стосується основних понять теми.

Завдання 3. Виконання практичної роботи. Розв'язання та моделювання професійно-орієнтованих завдань.

➤ Використовуючи запропоновані літературні джерела, дайте характеристику етапів розвитку шкільного краєзнавчого руху. Заповніть даними табл. 2.

Таблиця 2

Етапи розвитку шкільного краєзнавчого руху

№ з/п	Етап розвитку	Особливості	Ім'я та ПРІВИЩЕ науковців
1.	...		...
2.	...		...
...	...	...	...

➤ Створіть хмару слів за основними поняттями теми та дайте їм визначення (текстовий редактор Word Art <https://wordart.com/>).

➤ Використовуючи запропоновані літературні джерела, вкажіть особливості шкільного краєзнавчого руху у незалежній Україні. Заповніть даними табл. 3.

Шкільний краєзнавчий рух в Україні

з/п	Період	Характерні риси	Форми роботи	Організації та ініціативи	Ім'я та ПРІВИЩЕ науковців
1.	...				...
2.	...				...
3.	...	...			...

➤ **Розв'яжіть ситуаційну задачу:** Ви – молодий вчитель, що почав працювати у закладі освіти. Під час підготовки до уроку, присвяченого історії громади, ви виявили, що у шкільній бібліотеці майже немає матеріалів з місцевої історії. Є лише кілька старих фотографій, пожовклих газетних вирізок та спогади кількох місцевих жителів. Ви розумієте, що шкільне краєзнавство має велике значення для формування патріотичних почуттів та поваги до історії рідного краю у ваших учнів. Але ви також усвідомлюєте, що відсутність матеріалів та досвіду може стати на заваді вашим планам. Визначте, які етапи розвитку шкільного краєзнавства в Україні ви можете використати, щоб надихнути учнів та колег на краєзнавчу роботу. Врахуйте, що ваш освітній заклад розташований у регіоні з багатою історичною спадщиною, але має обмежений бюджет. Ви маєте можливість співпрацювати з місцевим краєзнавчим музеєм та бібліотекою.

Завдання 4. Моделювання та аналіз творчого завдання. Проектна робота.

✓ Використовуючи літературні джерела, запропонуйте проєкт: “Відомі постаті рідного краю”, “Краєзнавчі діячі.....” тощо за вибором здобувачів вищої освіти.

✓ Розробіть план дій щодо відновлення та розвитку шкільного краєзнавства у освітньому закладі вашої громади.

✓ Запропонуйте, які джерела інформації можна використовувати для збору матеріалів з історії громади.

✓ Опишіть, як ви плануєте залучити до краєзнавчої роботи учнів, вчителів та місцеву громаду.

✓ Складіть план заходів, які можна провести в рамках шкільного краєзнавчого проєкту.

✓ Яким чином ви плануєте використовувати сучасні технології для збору, обробки та представлення краєзнавчих матеріалів?

✓ Які труднощі можуть виникнути на шляху реалізації вашого плану, і як ви плануєте їх подолати?

Практична робота №3

Тема. Зміст і форми організації роботи з географічного краєзнавства у закладах загальної середньої освіти України.

Мета: сформувати розуміння предмету, завдань та педагогічних принципів шкільного географічного краєзнавства; усвідомити значення вивчення географічного краєзнавства у освітніх закладах для сталого розвитку суспільства; сформувати культуру поведінки при краєзнавчій роботі та набути значного запасу компетентностей із шкільного географічного краєзнавства для опанування професією.

Основні поняття: географічне краєзнавство, краєзнавча робота, краєзнавчий принцип, краєзнавчі джерела, краєзнавчі дослідження, краєзнавча екскурсія, краєзнавчий музей, краєзнавчий гурток, загальногеографічні методи навчання, інтерактивні методи навчання, міждисциплінарні методи навчання.

План

1. Співбесіда за запропонованими поточними контрольними запитаннями/ завданнями.
2. Тестовий контроль набутих компетентностей (індивідуальне тестування).
3. Виконання практичної роботи. Розв'язання та моделювання професійно-орієнтованих завдань.
4. Моделювання та аналіз творчого завдання. Проектна робота.

Інструкція до виконання:

Завдання 1. Співбесіда за запропонованими поточними контрольними запитаннями/ завданнями.

1. Яка роль географічного краєзнавства у формуванні географічної культури здобувачів загальної середньої освіти?
2. Які основні завдання географічного краєзнавства у закладах загальної середньої освіти?
3. Які міжпредметні зв'язки має географічне краєзнавство?
4. Які основні напрями географічних краєзнавчих досліджень?
5. Які особливості вивчення природних, економічних та соціальних географічних особливостей місцевості?
6. Які краєзнавчі джерела можна використовувати у навчальному процесі?
7. Які методи краєзнавчих досліджень можна використовувати у закладах загальної середньої освіти?
8. Як організувати збір та аналіз краєзнавчих джерел?
9. Як оформити результати краєзнавчих досліджень?
10. Які міждисциплінарні методи дослідження можна застосовувати при вивченні ОК ШГК?
11. Які інтерактивні методи можуть бути застосовані у географічному краєзнавстві у освітньому закладі?
12. Вкажіть основні педагогічні принципи організації краєзнавства у закладі освіти.

13. Які загальногеографічні методи можна застосовувати у шкільному географічному краєзнавстві?

14. Які вимоги ставляться до вчителя, який організовує краєзнавчу роботу?

15. Як залучити учнів до краєзнавчої роботи?

16. Як співпрацювати з місцевими краєзнавцями та музеями?

Завдання 2. Тестовий контроль набутих компетентностей (індивідуальне тестування).

Виконайте роботу щодо перевірки набутих компетентностей (до 8 хвилин) за індивідуальним варіантом, що стосується основних понять теми.

Завдання 3. Виконання практичної роботи. Розв’язання та моделювання професійно-орієнтованих завдань.

➤ Використовуючи запропоновані літературні джерела, проаналізуйте та доповніть блок-схему “Принципи краєзнавства у закладі освіти”.

Принципи краєзнавства	Принцип _____
	Принцип _____ та послідовності
	Принцип патріотичної спрямованості
	Зв’язок краєзнавчої роботи з навчально виховними завданнями
	Принцип врахування _____ здобувачів освіти та їх _____
	Принцип поєднання _____ з педагогічним керівництвом краєзнавчою роботою
	Принцип _____ та творчості
	Принцип _____
	Принцип комплексності
	Принцип _____ краєзнавчої діяльності

➤ Використовуючи запропоновані літературні джерела, проаналізуйте та доповніть блок-схему “Функції краєзнавчої діяльності у закладі освіти”.

Основні функції краєзнавчої діяльності

Освітньо- пізнавальна

Оздоровча

Виховно- розвиваюча

➤ Опрацюйте запропоновані літературні джерела, проаналізуйте та доповніть блок-схему “Форми краєзнавства”.

Форми краєзнавства

Навчальне (програмне) краєзнавство

Напрямами роботи навчального
(програмного) краєзнавства:

Позакласне краєзнавство

Напрями
позакласної краєзнавчої роботи:

➤ **Розв’яжіть ситуаційну задачу:** Ви – вчитель географії, Вам необхідно провести урок на тему “Географічні особливості нашого міста (села)”. У вас є доступ до шкільного музею, місцевої бібліотеки та інтернету. Учні мають різний рівень підготовки та інтереси. Складіть план уроку, використовуючи різні

форми роботи. Запропонуйте методи активізації пізнавальної діяльності учнів. Опишіть використання краєзнавчих джерел у навчальному процесі.

➤ У створеній хмарі слів (у текстовому редакторі Word Art <https://wordart.com/>) віднайдіть основні поняття теми та дайте їм визначення.

Завдання 4. Моделювання та аналіз творчого завдання. Проектна робота.

Використовуючи літературні джерела, запропонуйте проект: “Унікальність Житомирщини” тощо за вибором місцевості здобувачів вищої освіти.

Із запропонованих завдань оберіть:

- ✓ підготуйте повідомлення, що має супроводжуватися презентацією за тематикою практичного заняття;
- ✓ розробіть квест/тест/вікторину/лепбук/інтерактивну гру/ментальну карту тощо на тему практичного заняття, використовуючи інтерактивні технології навчання;
- ✓ змонтуйте коротке відео за темою практичної роботи;
- ✓ пройдіть вебінар/семінар/курс за темою заняття на одній із освітніх платформ із отриманням сертифікату.

Практична робота № 4-5

Тема. Особливості підготовки і проведення краєзнавчої екскурсії

Мета: дослідити особливості підготовки та проведення краєзнавчої екскурсії, визначити основні етапи її організації, методику подачі матеріалу та роль екскурсовода у формуванні інтересу до історико-культурної спадщини; проаналізувати сучасні підходи до створення інтерактивних екскурсійних програм та їх вплив на формування пізнавальної активності учасників освітнього процесу.

Основні поняття: екскурсія, ознаки екскурсій, групування екскурсій, прийоми та техніка проведення екскурсій, маршрут екскурсії, екскурсовод, екскурсійний об'єкт, тематика екскурсії, легенда карти, навчальні географічні екскурсії, віртуальні екскурсії, екскурсії онлайн, форми пізнання, вікові особливості екскурсантів, індивідуальні особливості екскурсантів.

План

1. Співбесіда за запропонованими поточними контрольними запитаннями/ завданнями.
2. Тестовий контроль набутих компетентностей (індивідуальне тестування).
3. Виконання практичної роботи. Розв'язання та моделювання професійно-орієнтованих завдань.
4. Моделювання та аналіз творчого завдання. Проєктна робота.

Інструкція до виконання:

Завдання 1. Співбесіда за запропонованими поточними контрольними запитаннями/ завданнями.

1. Особливості підготовки і проведення краєзнавчої екскурсії.
2. Методичні прийоми екскурсійного показу.
3. Методичні прийоми розповіді.
4. Техніка проведення екскурсії.

Завдання 2. Тестовий контроль набутих компетентностей (індивідуальне тестування).

Виконайте роботу щодо перевірки набутих компетентностей (до 8 хвилин) за індивідуальним варіантом, що стосується основних понять теми.

Завдання 3. Виконання практичної роботи. Розв'язання та моделювання професійно-орієнтованих завдань.

➤ Використовуючи запропоновані літературні джерела, дайте визначення поняття «екскурсія» або близькі до нього трактування. Заповніть даними табл. 4.

Таблиця 4

Різні погляди науковців на дефініцію «екскурсія»

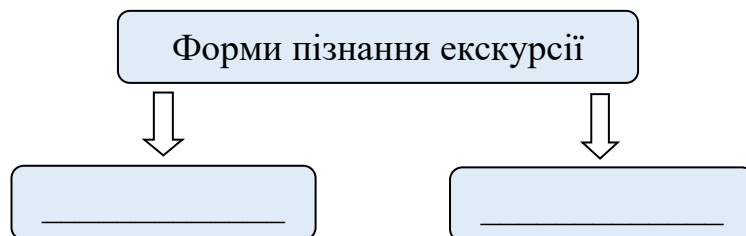
№ з/п	Ім'я та ПРИВИЩЕ науковця	Поняття	Визначення поняття
1.	...		...

2.	...		...
...	...	...	...

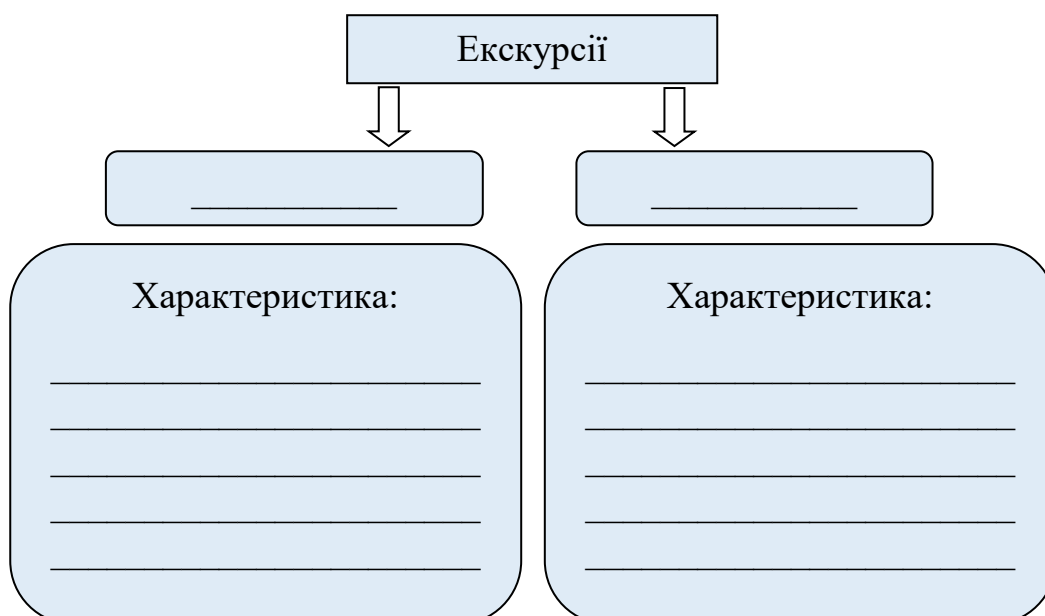
➤ У створеній хмарі слів (у текстовому редакторі Word Art <https://wordart.com/>) віднайдіть основні поняття теми та дайте їм визначення.

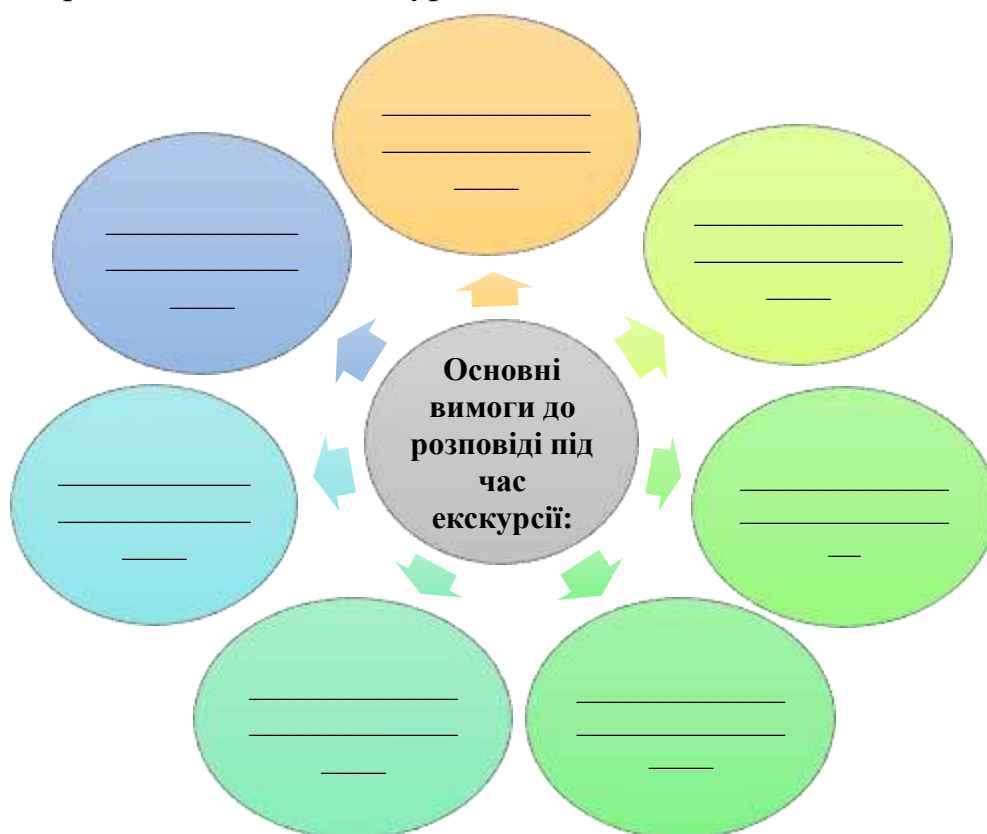
➤ Використовуючи запропоновані літературні джерела, проаналізуйте та заповніть блок-схеми.

➤ Використовуючи запропоновані літературні джерела вкажіть прийоми екскурсійного показу.

- Опрацювавши літературні джерела, доповніть блок-схему «Основні вимоги до розповіді під час екскурсій»

- Використовуючи запропоновані літературні джерела заповніть даними табл. 5 «Прийоми розповіді».

Таблиця 5

Прийоми розповіді

№ з/п	Приєм розповіді	Характеристика
1.		
2.		
3.		

- Використовуючи запропоновані літературні джерела заповніть табл. 6 «Техніка проведення екскурсій».

Таблиця 6

Техніка проведення екскурсії

Етап	Діяльність екскурсовода	Діяльність екскурсантів	Методичні поради

➤ **Розв'яжіть ситуаційну задачу:** Ви – організатор краєзнавчої екскурсії для здобувачів освіти 8 класу. Маршрут екскурсії включає відвідування місцевого краєзнавчого музею та природного заповідника. Необхідно врахувати безпеку учнів та забезпечити пізнавальну цінність екскурсії. Складіть план екскурсії, включаючи час, маршрут та зміст. Підготуйте матеріали для екскурсовода та здобувачів освіти. Опишіть, як ви організуєте краєзнавчі спостереження під час екскурсії.

Завдання 4. Моделювання та аналіз творчого завдання. Проектна робота.

Використовуючи літературні джерела, запропонуйте проєкт: “Топоніми Житомирщини” тощо за вибором місцевості.

Із запропонованих завдань оберіть:

- ✓ підготуйте повідомлення (до 7 хв), що має супроводжуватися презентацією за тематикою практичного заняття;
- ✓ розробіть квест/тест/вікторину/лепбук/інтерактивну гру/ментальну карту тощо на тему практичного заняття, використовуючи інтерактивні технології навчання;
- ✓ розробіть блок-схеми за темою практичного заняття;
- ✓ змонтуйте коротке відео за темою практичної роботи;
- ✓ складіть ситуаційні задачі з теми заняття;
- ✓ пройдіть вебінар/семінар/курс за темою заняття на одній із освітніх платформ із отриманням сертифікату.

Практична робота № 6-7

Тема. Особливості підготовки і проведення краєзнавчих походів.

Мета: закріпити теоретичні знання з організації та проведення краєзнавчих походів; розвинути практичні навички планування, підготовки та проведення краєзнавчих походів; навчитися використовувати різноманітні джерела інформації для підготовки до краєзнавчих походів.

Основні поняття: краєзнавчий похід, краєзнавство, маршрут, локація, експозиція, екскурсія, спорядження, орієнтування, топографія, картографія, легенда карти, бівак, краєзнавчі спостереження, краєзнавчі дослідження, безпека, екологія, патріотизм.

План

1. Співбесіда за запропонованими поточними контрольними запитаннями/ завданнями.
2. Тестовий контроль набутих компетентностей (індивідуальне тестування).
3. Виконання практичної роботи. Розв'язання та моделювання професійно-орієнтованих завдань.
4. Моделювання та аналіз творчого завдання. Проектна робота.

Інструкція до виконання:

Завдання 1. Співбесіда за запропонованими поточними контрольними запитаннями/ завданнями.

1. Що таке краєзнавчий похід і яке його значення в освітньому процесі?
2. Які основні цілі та завдання краєзнавчих походів?
3. Які види краєзнавчих походів існують і за якими критеріями вони класифікуються?
4. Які принципи організації та проведення краєзнавчих походів?
5. Які основні етапи підготовки та проведення краєзнавчого походу?
6. Особливості походів за тривалістю

Завдання 2. Тестовий контроль набутих компетентностей (індивідуальне тестування).

Виконайте роботу щодо перевірки набутих компетентностей (до 8 хвилин) за індивідуальним варіантом, що стосується основних понять теми.

Завдання 3. Виконання практичної роботи. Розв'язання та моделювання професійно-орієнтованих завдань.

➤ У хмарі слів, що створена у текстовому редакторі Word Art <https://wordart.com/>, віднайдіть основні поняття теми та дайте їм визначення.

- Оберіть тему та маршрут краєзнавчого походу. До прикладу, за такими темами: “Історичні пам'ятки рідного краю”, “Природні багатства регіону”, “Етнографічні особливості місцевості” тощо;
- Розробіть маршрут походу, враховуючи вік та фізичну підготовку його учасників;
- Складіть карту маршруту з позначенням основних об'єктів;
- Підготуйте інформацію, зібравши інформацію про обрану тему та об'єкти на маршруті, використовуючи різні джерела (література, інтернет, музеї, архіви тощо), заучивши до участі в поході місцевих жителів, краєзнавців, представників музеїв;
- Підготуйте інформацію, підготувавши краєзнавчі довідки про основні об'єкти на маршруті, використовуючи сучасні технології (GPS-навігатор, фотоапарат, відеокамеру тощо) для фіксації результатів походу;
- Складіть список необхідного спорядження та продуктів харчування.
- **Розв'яжіть ситуаційну задачу:** Ви – керівник туристично-краєзнавчого гуртка в освітньому закладі, плануєте провести дводенний краєзнавчий похід з групою учнів 7-8 класів у мальовничий регіон Полісся. Тема походу – “Таємниці поліських боліт та лісів”. Маршрут включає відвідування болотяного масиву, старого села з традиційними поліськими хатами та місцевого краєзнавчого музею. Під час підготовки до походу ви зіткнулися з кількома проблемами:

прогноз погоди обіцяє високу ймовірність дощу та туману; місцевість, де планується похід, відома великою кількістю комарів та кліщів; один з учнів має алергію на укуси комах; старе село, яке планується відвідати, знаходиться у віддаленій місцевості, куди важко дістатися громадським транспортом; місцевий краєзнавчий музей повідомив, що експозиція, присвячена традиційним поліським ремеслам, знаходиться на реконструкції. Врахуйте, що група здобувачів має різний рівень фізичної підготовки. У вас маєте обмежений бюджет на проведення походу. Ви хочете, щоб похід був не тільки пізнавальним, але й цікавим та незабутнім для учнів, а також щоб вони познайомилися з унікальною природою та культурою Полісся.

✓ Розробіть план дій щодо забезпечення безпеки учасників походу в умовах дощової та туманної погоди.

✓ Як ви плануєте захистити учнів від комарів та кліщів, особливо враховуючи алергію одного з учасників?

✓ Запропонуйте варіанти вирішення проблеми з транспортом до віддаленого села.

✓ Як ви плануєте змінити програму походу у зв'язку з реконструкцією експозиції в музеї?

✓ Складіть список необхідного додаткового спорядження та матеріалів, які можуть знадобитися в умовах дощової погоди та великої кількості комах.

✓ Як ви плануєте організувати краєзнавчі спостереження та дослідження під час походу, враховуючи особливості поліського ландшафту?

✓ Розробіть план дій на випадок виникнення непередбачених ситуацій (наприклад, втрата орієнтування в тумані, укуси змії).

Завдання 4. Моделювання та аналіз творчого завдання. Проектна робота.

➤ Використовуючи літературні джерела, запропонуйте проєкт: “Темнічі місця Житомирщини” тощо за вибором місцевості здобувачів вищої освіти.

➤ **Оберіть тему, виконайте та оформіть проєкт краєзнавчого походу за планом:**

Виконайте організаційну частину питання

✓ Складіть план-графік походу, враховуючи час на пересування, екскурсії, відпочинок.

✓ Розробіть заходи щодо безпеки під час походу, враховуючи екологічні аспекти.

✓ Підготуйте матеріали для проведення краєзнавчих спостережень та досліджень під час походу.

Проведіть похід (змоделюйте)

✓ Проведіть моделювання краєзнавчого походу, враховуючи всі етапи (підготовка, проведення, підведення підсумків).

✓ Розподіліть ролі між учасниками (екскурсовод, картограф, фотограф, тощо).

- ✓ Проведіть краєзнавчі спостереження та дослідження на маршруті.

Підведіть підсумки.

- ✓ Підготуйте звіт про проведений краєзнавчий похід.
- ✓ Проаналізуйте результати краєзнавчих спостережень та досліджень.
- ✓ Обговоріть труднощі, що виникли під час підготовки та проведення

походу, а також шляхи їх подолання.

Представте такі форми звітності:

- ✓ Карта маршруту.
- ✓ Краєзнавчі довідки.
- ✓ План-графік походу.
- ✓ Звіт про проведений похід.
- ✓ Фотографії (за наявності).

Практична робота № 8-9

Тема. Методика організації та проведення роботи туристично-краєзнавчого гуртка. Особливості роботи КЗПО “Обласний центр дитячої та юнацької творчості” Житомирської обласної ради.

Мета: оволодіти практичними навичками планування, організації та проведення занять туристично-краєзнавчого гуртка; навчитися розробляти програму гуртка, планувати туристські походи та екскурсії, організовувати краєзнавчі дослідження та бівак; розвинути вміння використовувати методи та прийоми роботи зі здобувачами освіти, враховуючи їх вікові особливості та інтереси; навчитися забезпечувати безпеку під час туристсько-краєзнавчої діяльності; сформувати практичні навички роботи з картографічними матеріалами та орієнтування на місцевості. Ознайомитися з практичними аспектами роботи КЗПО “Обласний центр дитячої та юнацької творчості” Житомирської обласної ради; навчитися аналізувати форми та методи роботи центру з дітьми та юнацтвом; оволодіти навичками розробки та проведення заходів для дітей та юнацтва в умовах позашкільного закладу; розвинути вміння використовувати матеріально-технічну базу центру для організації навчально-виховної роботи; ознайомитись з особливостями роботи гуртків, які працюють на базі центру.

Основні поняття: туристсько-краєзнавчий гурток, туристсько-краєзнавча діяльність, маршрут, краєзнавчі джерела, краєзнавчі дослідження, екскурсія, туристський похід, бівак, орієнтування, топографія, картографія, легенда карти, безпека, екологія, патріотизм.

План

1. Співбесіда за запропонованими поточними контрольними запитаннями/ завданнями.
2. Тестовий контроль набутих компетентностей (індивідуальне тестування).
3. Виконання практичної роботи. Розв’язання та моделювання професійно-орієнтованих завдань.
4. Моделювання та аналіз творчого завдання. Проектна робота.

Інструкція до виконання:

Завдання 1. Співбесіда за запропонованими поточними контрольними запитаннями/ завданнями.

1. Якою є роль туристично-краєзнавчого гуртка у вихованні учнів?
2. Які основні цілі та завдання туристично-краєзнавчого гуртка?
3. Якими є принципи організації роботи туристично-краєзнавчого гуртка?
4. Які вікові особливості учнів слід враховувати при організації роботи гуртка?
5. Які форми роботи можна використовувати в туристично-краєзнавчому гуртку?
6. Як скласти програму роботи туристично-краєзнавчого гуртка?
7. Як вибрати тематику та маршрути туристських походів та екскурсій?

8. Як підготувати необхідне спорядження для туристських походів?
9. Як організувати безпеку під час туристських походів та екскурсій?
10. Як залучити до роботи гуртка батьків та місцеву громаду?
11. Вкажіть методи та прийоми, які можна використовувати для проведення занять гуртка?
12. Як організувати краєзнавчі дослідження під час туристських походів та екскурсій?
13. Як використовувати карту та компас для орієнтування на місцевості?
14. Як організувати бівак під час туристського походу?
15. Як провести екскурсію на природі або в музеї?
16. Як оцінити ефективність роботи туристично-краєзнавчого гуртка?
17. Яким чином та як підготувати звіт про проведені туристські походи та екскурсії?
18. Як організувати виставку краєзнавчих матеріалів, зібраних під час роботи гуртка?
19. Як стимулювати учнів до подальшої участі в туристсько-краєзнавчій діяльності?
20. Які перспективи розвитку туристсько-краєзнавчих гуртків в Україні?
21. Яка роль туристсько-краєзнавчих гуртків у вихованні екологічної свідомості учнів?
22. Як використовувати туристсько-краєзнавчу діяльність для розвитку дослідницьких навичок учнів?
23. Як використовувати сучасні технології (GPS-навігатор, фотоапарат, відеокамеру) для фіксації результатів туристсько-краєзнавчої діяльності?
24. Вкажіть які нормативно-правові акти регулюють організацію та проведення туристсько-краєзнавчої діяльності в Україні?
25. Які існують конкурси та змагання з туристсько-краєзнавчої діяльності для учнів?

Завдання 2. Тестовий контроль набутих компетентностей (індивідуальне тестування).

Виконайте роботу щодо перевірки набутих компетентностей (до 8 хвилин) за індивідуальним варіантом, що стосується основних понять теми.

Завдання 3. Виконання практичної роботи. Розв'язання та моделювання професійно-орієнтованих завдань.

➤ У хмарі слів, що створена у текстовому редакторі Word Art <https://wordart.com/>, віднайдіть основні поняття теми та дайте їм визначення.

✓ Розробіть програму краєзнавчого гуртка, що включатиме такі завдання:

- ✓ визначте вікову категорію учнів, для яких призначений гурток;
- ✓ сформулюйте цілі та завдання гуртка;
- ✓ розробіть тематичний план занять на навчальний рік, включаючи теоретичні та практичні заняття, туристські походи та екскурсії;
- ✓ визначте форми роботи, які будуть використовуватися на заняттях (лекції, бесіди, практичні роботи, ігри, конкурси, квести, проєкти тощо);

- ✓ складіть список необхідного спорядження та матеріалів для роботи гуртка.

➤ **Сплануйте роботу туристського походу:** оберіть тему та маршрут туристського походу, враховуючи вік та фізичну підготовку здобувачів освіти; складіть план-графік походу, включаючи час на пересування, екскурсії, відпочинок та харчування; розробіть заходи з безпеки під час походу; складіть список необхідного спорядження та продуктів харчування; підготуйте матеріали для проведення краєзнавчих спостережень та досліджень під час походу.

➤ **Розробіть проведення краєзнавчої екскурсії:** оберіть тему та маршрут краєзнавчої екскурсії; підготуйте матеріали для екскурсовода та учнів (краєзнавчі довідки, карти, фотографії); проведіть екскурсію, використовуючи різні методи та прийоми (розповідь, бесіда, демонстрація, ігри); організуйте краєзнавчі спостереження та дослідження під час екскурсії; підготуйте звіт про проведену екскурсію.

➤ **Організуйте проведення біваку:** виберіть місце для біваку, враховуючи наявність води, дров та безпеку; розподіліть обов'язки між учасниками (встановлення наметів, розведення вогнища, приготування їжі); організуйте чергування на біваку; проведіть вечірнє багаття з піснями та іграми; забезпечте прибирання території біваку після закінчення походу.

➤ **Організуйте проведення орієнтування на місцевості:** вивчіть основні умовні позначення на топографічній карті; навчіться визначати азимут за допомогою компаса; проведіть практичні заняття з орієнтування на місцевості; організуйте змагання з орієнтування на місцевості.

➤ **Розв'яжіть ситуаційну задачу:** Ви – керівник шкільного краєзнавчого гуртка. Здобувачі загальної середньої освіти хочуть дослідити екологічні проблеми свого регіону. Ви маєте обмежений бюджет та час. Складіть план дослідницької роботи гуртка. Визначте методи збору та аналізу даних. Запропонуйте форми представлення результатів дослідження.

➤ Ознайомтесь із структурою та особливостями роботи Комунального закладу позашкільної освіти «Обласний центр дитячої та юнацької творчості» Житомирської обласної ради на сайті, відсканувавши Qr-code:

➤ За допомагаю хмари слів окресліть напрями роботи Комунального закладу позашкільної освіти «Обласний центр дитячої та юнацької творчості» Житомирської обласної ради.

Завдання 4. Моделювання та аналіз творчого завдання. Проектна робота.

Використовуючи літературні джерела, запропонуйте проєкт: “Унікальна Житомирщина” тощо за вибором місцевості здобувачів вищої освіти.

Із запропонованих завдань оберіть:

- ✓ підготуйте повідомлення (до 7 хв), що має супроводжуватися презентацією за тематикою практичного заняття;
- ✓ розробіть квест/тест/вікторину/лепбук/інтерактивну гру/ментальну карту тощо на тему практичного заняття, використовуючи інтерактивні технології навчання;
- ✓ розробіть блок-схеми за темою практичного заняття;
- ✓ змонтуйте коротке відео за темою практичної роботи;
- ✓ складіть ситуаційні задачі з теми заняття;
- ✓ пройдіть вебінар/семінар/курс за темою заняття на одній із освітніх платформ із отриманням сертифікату.

Практична робота №10-11

Тема. Форми та методи проведення занять. Особливості побудови програми гуртка. Ігри, що використовуються в позаурочній роботі гуртка.

Особливості роботи КЗПО “Обласний еколого-натуралістичний центр” Житомирської обласної ради. АМКР№1.

Мета: ознайомити здобувачів вищої освіти з різноманітними формами та методами проведення занять у позаурочній роботі гуртка; навчити їх розробляти програми гуртків з урахуванням вікових особливостей учнів та специфіки діяльності гуртка; ознайомити з різноманітними іграми, які використовуються в позаурочній роботі гуртка, та навчити їх застосовувати на практиці; з особливостями роботи КЗПО "Обласний еколого-натуралістичний центр" Житомирської обласної ради; розвинути у здобувачів вищої освіти вміння аналізувати та оцінювати ефективність різних форм та методів проведення занять, творчі здібності та вміння імпровізувати при проведенні ігор та занять, комунікативні навички та вміння працювати в команді; виховати у здобувачів вищої освіти інтерес до позаурочної роботи зі здобувачами освіти, відповідальність та організованість при проведенні занять, повагу до екологічних цінностей та інтерес до роботи екологічного центру, сприяти розвитку навичок планування та організації позаурочної діяльності.

Основні поняття: форми та методи проведення занять, програма гуртка, тематичний план, календарний план, вікові особливості, ігри, дидактичні ігри, рухливі ігри, творчі ігри, рольові ігри, ігри-квести, екологічна освіта, еколого-просвітницька діяльність, науково-дослідницька робота, натуралістична діяльність, практична природоохоронна діяльність, організація гурткової роботи еколого-натуралістичного напрямку.

План

1. Співбесіда за запропонованими поточними контрольними запитаннями/ завданнями.
2. Тестовий контроль набутих компетентностей (індивідуальне тестування).
3. Виконання практичної роботи. Розв’язання та моделювання професійно-орієнтованих завдань.
4. Моделювання та аналіз творчого завдання. Проєктна робота.

Інструкція до виконання:

Завдання 1. Співбесіда за запропонованими поточними контрольними запитаннями/ завданнями.

1. Які основні цілі та завдання позаурочної роботи гуртка?
2. Які принципи організації позаурочної роботи гуртка?
3. Які вікові особливості учнів слід враховувати при плануванні та проведенні занять?
4. Яка роль керівника гуртка в організації та проведенні занять?
5. Як оцінити ефективність роботи гуртка?

6. Які основні форми проведення занять використовуються в позаурочній роботі гуртка?
7. Які переваги та недоліки кожної з форм проведення занять?
8. Які методи навчання є найефективнішими для позаурочної роботи гуртка?
9. Як використовувати інтерактивні методи навчання на заняттях гуртка?
10. Як організувати дослідницьку діяльність учнів на заняттях гуртка?
11. Які основні вимоги до програми позаурочної роботи гуртка?
12. Як врахувати інтереси та потреби учнів при складанні програми гуртка?
13. Як спланувати тематичний план занять на навчальний рік?
14. Як поєднати теоретичні та практичні заняття в програмі гуртка?
15. Як передбачити можливість проведення екскурсій, походів та інших позаурочних заходів у програмі гуртка?
16. Які види ігор можна використовувати в позаурочній роботі гуртка? Які дидактичні функції виконують ігри на заняттях гуртка?
17. Як правильно організувати проведення ігор на заняттях гуртка?
18. Як адаптувати ігри до вікових особливостей учнів?
19. Як використовувати ігри для розвитку творчих здібностей учнів?
20. Які сучасні технології можна використовувати в позаурочній роботі гуртка?
21. Як організувати співпрацю гуртка з іншими організаціями (музеї, бібліотеки, тощо)?
22. Як використовувати краєзнавчий матеріал на заняттях гуртка?
23. Які існують конкурси та змагання для учнів, які займаються в гуртках?
24. Якою є місія та основні напрями діяльності КЗПО "Обласний еколого-натуралістичний центр" Житомирської обласної ради? Яка структура центру та які відділи входять до його складу?
25. Які нормативно-правові документи регулюють діяльність центру?
26. Які цільові групи охоплює робота центру? Яка роль центру у формуванні екологічної культури та громадянської свідомості мешканців Житомирської області?

Завдання 2. Тестовий контроль набутих компетентностей (індивідуальне тестування).

Виконайте роботу щодо перевірки набутих компетентностей (до 8 хвилин) за індивідуальним варіантом, що стосується основних понять теми.

Завдання 3. Виконання практичної роботи. Розв'язання та моделювання професійно-орієнтованих завдань.

- Заповніть таблицю 6 «Форми та методи роботи гуртка»:

Форми та методи роботи гуртка

№ з/п	Форма роботи	Методи проведення	Очікувані результати
1			
2			

➤ Розробити завдання (4-5) на освітніх платформах (за вибором здобувача освіти) з різноманітними іграми, які використовуються в позаурочній роботі гуртка

➤ За допомагаю хмари слів окресліть напрями роботи Комунального закладу позашкільної освіти “Обласний еколого-натуралістичний центр” (текстовий редактор Word Art <https://wordart.com/>).

➤ Ознайомтесь із структурою та особливостями роботи КЗПО “Обласний еколого-натуралістичний центр” Житомирської обласної ради на сайті, відсканувавши Qr-code:

➤ Створіть блок-схему/таблицю/ментальну карту тощо на тему “Організація навчально-виховної роботи у КЗПО “Обласний еколого-натуралістичний центр” Житомирської обласної ради, що включатиме відповіді на такі запитання:

- ✓ які форми та методи роботи використовуються в центрі для екологічного виховання учнів?
- ✓ які гуртки та секції діють на базі центру?
- ✓ як організовано проведення екскурсій, походів та інших позаурочних заходів?
- ✓ які програми та проекти реалізуються центром у сфері екологічної освіти?
- ✓ як центр співпрацює з навчальними закладами та іншими організаціями?

➤ Створіть блок-схему/таблицю/ментальну карту тощо на тему “ у КЗПО “Науково-дослідницька діяльність у КЗПО “Обласний еколого-натуралістичний центр” Житомирської обласної ради, що включатиме відповіді на такі запитання:

- ✓ які напрями науково-дослідницької діяльності ведуться в центрі?
- ✓ як центр залучає учнів до участі в науково-дослідницьких проектах?
- ✓ які наукові конференції, семінари та конкурси організовує центр?
- ✓ як центр популяризує результати науково-дослідницької діяльності?
- ✓ як центр співпрацює з науковими установами та вищими навчальними закладами?

Завдання 4. Моделювання та аналіз творчого завдання. Проектна робота.

Запропонуйте проєкт: “Перспективи розвитку КЗПО “Обласний еколого-натуралістичний центр”, що включатиме: пріоритетні напрями розвитку центру на найближчі роки, використання сучасних технологій для екологічної освіти, розширення співпраці з міжнародними організаціями, залучення молоді до

активної участі в екологічних проектах, виклики та можливості, що стоять перед центром у майбутньому.

Із запропонованих завдань оберіть:

- ✓ підготуйте повідомлення (до 7 хв), що має супроводжуватися презентацією за тематикою практичного заняття;
- ✓ розробіть квест/тест/вікторину/лепбук/інтерактивну гру/ментальну карту тощо на тему практичного заняття, використовуючи інтерактивні технології навчання;
- ✓ розробіть блок-схеми за темою практичного заняття;
- ✓ змонтуйте коротке відео за темою практичної роботи;
- ✓ складіть ситуаційні задачі з теми заняття;
- ✓ пройдіть вебінар/семінар/курс за темою заняття на одній із освітніх платформ із отриманням сертифікату.

Практична робота №12-13

Тема. Шкільний музей як організаційно-методичний центр краєзнавчої роботи. Напрями роботи шкільних музеїв. Основні принципи і методика створення шкільного музею

Мета: дослідити роль шкільного музею як організаційно-методичного центру краєзнавчої роботи, використовувати основні напрями його діяльності, принципи створення та методiku роботи. Розглянути значення шкільного музею у вихованні учнів, формуванні патріотизму, збереженні історико-культурної спадщини та розвитку дослідницьких навичок.

Основні поняття: шкільний музей, краєзнавча робота, організаційно-методичний центр, експозиція, музейний предмет, фонди музею, облік музейних предметів, інвентаризація, реставрація, екскурсія, краєзнавчі дослідження, напрями роботи шкільних музеїв, основні принципи створення шкільного музею, методика створення шкільного музею.

План

1. Співбесіда за запропонованими поточними контрольними запитаннями/ завданнями.
2. Тестовий контроль набутих компетентностей (індивідуальне тестування).
3. Виконання практичної роботи. Розв'язання та моделювання професійно-орієнтованих завдань.
4. Моделювання та аналіз творчого завдання. Проєктна робота.

Інструкція до виконання:

Завдання 1. Співбесіда за запропонованими поточними контрольними запитаннями/ завданнями.

1. Що таке шкільний музей, чому він важливий для розвитку краєзнавчих знань та збереження культурної спадщини.
2. Які основні напрями роботи шкільних музеїв?
3. Методика створення шкільного музею.
4. Основні принципи створення шкільного музею.
5. Як правильно працювати з експонатами?
6. Як готувати інформаційні матеріали для виставок?
7. Як створювати інтерактивні презентації?
8. Окресліть методи використання музею в навчальному процесі.
9. Якою є роль шкільного музею у вихованні національної свідомості та патріотизму?

Завдання 2. Тестовий контроль набутих компетентностей (індивідуальне тестування).

Виконайте роботу щодо перевірки набутих компетентностей (до 8 хвилин) за індивідуальним варіантом, що стосується основних понять теми.

Завдання 3. Виконання практичної роботи. Розв'язання та моделювання професійно-орієнтованих завдань.

- У створеній хмарі слів віднайдіть основні поняття теми та дайте їм визначення.

➤ Зпроектуйте хмару слів на тему: “Основні принципи створення шкільного музею”, використовуючи текстовий редактор Word Art <https://wordart.com/>, використайте такі принципи як добровільність, системність, науковість, доступність, краєзнавчий принцип, наочність, активність.

➤ Створіть шкільний музей за планом (Назва музею, тема шкільного музею, категорії пам’яток, які містить музей, розклад роботи музею, напрямки роботи шкільного музею).

➤ Розробіть план роботи шкільного музею, включаючи організацію виставок, проведення екскурсій, підготовку заходів до свят і тематичних днів, а також планування діяльності гуртків та майстер-класів.

➤ Підготуйте екскурсію, обравши певну краєзнавчу тему (наприклад, культура рідного краю, народні традиції) розробити маршрут з описом основних експонатів.

➤ Оберіть кілька експонатів з музею який вам до вподоби, створити їх опис, підготувати інформацію про історію та значення кожного предмета

➤ ***Розв’яжіть ситуаційну задачу:***

У вашому ліцеї міста Житомира існує невелика кімната, яка колись слугувала шкільним музеєм, але останні кілька років була занедбана та використовувалася як склад для застарілого обладнання. Новий директор ліцею, за вашої ініціативи як вчителя географії, вирішив відродити шкільний музей, бачачи в ньому потужний інструмент для краєзнавчої роботи та виховання учнів. Вам доручено очолити ініціативну групу з учнів, вчителів та батьків для створення сучасного та дієвого шкільного музею. Визначте основні напрями роботи майбутнього шкільного музею. Запропонуйте не менше трьох конкретних напрямів з обґрунтуванням їхньої актуальності та потенційної зацікавленості для учнів. Розробіть організаційну структуру шкільного музею.

Опишіть, які органи управління та відповідальні особи будуть залучені до його створення та подальшої роботи. Запропонуйте конкретні методичні підходи до збору експонатів для музею. Опишіть етапи цієї роботи та можливі джерела надходження експонатів. Сформулюйте основні принципи організації експозиції шкільного музею, щоб вона була інформативною, цікавою та відповідала освітнім цілям. Врахуйте необхідність поєднання історичних фактів з краєзнавчим контекстом Житомирщини. Опишіть перші три конкретні заходи, які можна буде провести на базі створеного шкільного музею для активізації краєзнавчої роботи серед учнів та популяризації музею у громаді.

➤ Опрацювавши теоретичний матеріал заповнити таблицю 7: “Етапи роботи музею”

Таблиця 7

Етапи роботи музею

№ з/п	Етапи роботи	Завдання	Інструменти та методи
1	Визначення мети та завдань		
2	Розробка концепції музею		
3	Підбір експонатів та матеріалів		
4	Оформлення виставок та експозицій		
5	Організація екскурсій та майстер-класів		
6	Оцінка ефективності роботи музею		
7	Вдосконалення музейної діяльності		

Завдання 4. Моделювання та аналіз творчого завдання. Проектна робота.

➤ Створіть шкільний музей за планом (Назва музею, тема шкільного музею, категорії пам’яток, які містить музей, розклад роботи музею, напрямки роботи шкільного музею)

➤ Запропонуйте проєкт: “Віртуальна екскурсія музеями рідного краю”.

➤ Розробіть завдання з використанням музейних матеріалів: вікторини, квести, рольові ігри, щоб краще ознайомитись з історією та культурою рідного краю.

➤ Зобразіть у вигляді блок-схеми /таблиці/ментальної карти тощо напрями роботи шкільних музеїв.

Практична робота № 14

Тема. Комплектування фондів шкільного музею. Знайомство зі шкільним музеєм.

Мета: ознайомити здобувачів вищої освіти із процесом комплектування фондів шкільного музею, розвинути їхні навички пошуку, збереження та обліку музейних експонатів, а також виховати повагу до історичної та культурної спадщини закладу загальної середньої освіти й громади.

Основні поняття: шкільний музей, музейний фонд, комплектування фондів, музейні експонати, музейна карта, джерела поповнення, облік експонатів, збереження експонатів, історична спадщина, краєзнавча робота, архівні матеріали, експозиція, виставка.

План

1. Співбесіда за запропонованими поточними контрольними запитаннями/ завданнями.
2. Тестовий контроль набутих компетентностей (індивідуальне тестування).
3. Виконання практичної роботи. Розв'язання та моделювання професійно-орієнтованих завдань.
4. Моделювання та аналіз творчого завдання. Проєктна робота.

Інструкція до виконання:

Завдання 1. Співбесіда за запропонованими поточними контрольними запитаннями/ завданнями.

1. Що таке шкільний музей? Які функції він виконує?
2. Що таке музейний фонд? Як він формується?
3. Назвіть приклади експонатів, які можуть бути в шкільному музеї.
4. Джерела комплектування фондів музею.
5. Як можна доповнити фонд музею? Наведіть приклади з власного досвіду.
6. Що таке музейна картка? Яку інформацію вона містить?
7. Облік і збереження експонатів.
8. Оформлення експозиції.
9. Чому важливо зберігати історичні предмети у шкільному музеї?

Завдання 2. Тестовий контроль набутих компетентностей (індивідуальне тестування).

Виконайте роботу щодо перевірки набутих компетентностей (до 8 хвилин) за індивідуальним варіантом, що стосується основних понять теми.

Завдання 3. Виконання практичної роботи. Розв'язання та моделювання професійно-орієнтованих завдань.

➤ У хмарі слів, що створена у текстовому редакторі Word Art віднайдіть основні поняття теми та дайте їм визначення.

- Запропонуйте предмет (фото, предмет побуту, старовинна річ тощо), який можна передати до музею та напишіть коротку музейну картку до нього за запропонованим зразком:

✓ **Назва**

експоната:

_____ (Наприклад, «Учнівський зошит 1970 року»);

✓ **Опис:**

Зошит

належав учневі _ класу закладу загальної середньої освіти____, знайдений архіві.

- ✓ *Дата:* (1970 рік);

- ✓ **Стан:** _____ (Задовільний);

- ✓ Джерело надходження: _____ (Архів закладу загальної середньої освіти).

- ✓ **Коротка історична довідка:** В цьому зошиті - записи з географії, як вирізняється старим стилем написання цифр.

- Складіть коротку інструкцію з комплектування фондів шкільного музею.

- Намалюйте блок-схему або створіть міні-плакат структури шкільного музею.

- Проведіть опитування щодо експонатів шкільного музею у закладі освіти, в якому Ви навчалися або за Вашим вибором, опрацюйте отримані дані, проілюструйте результати у вигляді графіка чи діаграми.

- **Розв'яжіть ситуаційну задачу:** До музею принесли фото без підпису та дати. Як встановити інформацію про експонат? (Скористайтесь алгоритмом до розв'язання - порівняйте з іншими фото; запитайте у старожилів школи або випускників; віднайдіть схожі світлини у місцевому архіві).

Завдання 4. Моделювання та аналіз творчого завдання. Проектна робота.

➤ Представте проект міні-експозиції (плакат, презентацію або макет тощо) за попередньо змодельованою ситуацією (групова робота): Ви - група співробітників шкільного музею. Вам доручено зібрати нову тематичну експозицію до ювілею закладу загальної середньої освіти. (Орієнтовний алгоритм: визначте тему експозиції (наприклад, «Наші випускники», «Наші традиції», «Життя школи в 80-х» тощо); оберіть 3–5 предметів, які могли б увійти до цієї експозиції; поясніть, чому саме ці експонати важливі).

➤ Із запропонованих завдань оберіть:

✓ підготуйте повідомлення (до 7 хв), що має супроводжуватися презентацією за тематикою практичного заняття, використовуючи інноваційні технології навчання;

✓ розробіть квест/тест/вікторину/лепбук/інтерактивну гру/ментальну карту тощо на тему практичного заняття, використовуючи інтерактивні технології навчання;

✓ розробіть блок-схеми за темою практичного заняття;

✓ змонтуйте коротке відео за темою практичної роботи;

✓ складіть ситуаційні задачі з теми заняття;

✓ пройдіть вебінар/семінар/курс за темою заняття на одній із освітніх платформ із отриманням сертифікату.

Практична робота №15

Тема. Дидактичні особливості реалізації краєзнавчої складової в процесі вивчення курсів географії у закладах загальної середньої освіти України. Особливості природоохоронної діяльності. Топоніміка краю.

Мета: розкрити дидактичні особливості реалізації краєзнавчої складової в процесі вивчення курсів географії в закладах загальної середньої освіти України, налаштувати ефективні методи й прийоми навчання, що сприяють формуванню краєзнавчих компетентностей учнів. Особливу увагу приділити вивченню природоохоронної діяльності та топоніміці рідного краю як важливих складових регіональних.

Основні поняття: краєзнавство, географічне краєзнавство, дидактика, краєзнавчий підхід, природоохоронна діяльність, природоохоронна територія, екологічне виховання, топоніміка, топонім, місцевий компонент, геокешинг.

План

1. Співбесіда за запропонованими поточними контрольними запитаннями/ завданнями.
2. Тестовий контроль набутих компетентностей (індивідуальне тестування).
3. Виконання практичної роботи. Розв'язання та моделювання професійно-орієнтованих завдань.
4. Моделювання та аналіз творчого завдання. Проектна робота.

Інструкція до виконання:

Завдання 1. Співбесіда за запропонованими поточними контрольними запитаннями/ завданнями.

1. Нормативно-правові акти, що регулюють реалізацію краєзнавчої складової у шкільних курсах географії (Державний стандарт, освітні програми, методичні рекомендації).
2. Методи краєзнавчої роботи в курсі географії: польові дослідження, експедиції, картографічні дослідження, робота з архівними джерелами.
3. Особливості природоохоронної діяльності у межах краєзнавчої роботи: екологічні дії, моніторинг природного середовища, співпраця з природоохоронними установами.
4. Топоніміка рідного краю: історія походження географічних назв, їх зв'язок з природними умовами та історико-культурною спадщиною регіону.

Завдання 2. Тестовий контроль набутих компетентностей (індивідуальне тестування).

Виконайте роботу щодо перевірки набутих компетентностей (до 8 хвилин) за індивідуальним варіантом, що стосується основних понять теми.

Завдання 3. Виконання практичної роботи. Розв'язання та моделювання професійно-орієнтованих завдань.

- У хмарі слів віднайдіть основні поняття теми та дайте їм визначення.

Завдання 4. Моделювання та аналіз творчого завдання. Проектна робота.

➤ Створіть проєкт **“Віртуальна подорож «Знай свій край»”** відеоекскурсію своїм селом чи містом, використовуючи власні фото та відео. Вони можуть розповідати про цікаві географічні особливості, історичні місця та природні пам’ятки.

➤ Спроектуйте діяльність моніторингової групи **“Зелений патруль”**, що перевірятиме стан довкілля у населеному пункті, заповнюючи екологічний щоденник, здійснює оцінку чистоти річок, стану лісів, аналізує екологічні проблеми та пропонує рішення.

➤ Створіть проєкт **“Таємниці топонімів Житомирщини”**. Під час вивчення курсу **“Фізична географія України”** в 8 класі учні досліджують адміністративно-територіальний устрій та населені пункти Житомирської області. Оберіть 3-4 цікаві топоніми населених пунктів Житомирської області (наприклад, Коростень, Звягель, Олевськ, Радомишль тощо). Для кожного вибраного топоніма проведіть краєзнавче дослідження, з’ясувавши: можливі версії походження назви; історичні події або географічні особливості, які могли вплинути на формування назви; наявність легенд, переказів або цікавих фактів, пов’язаних з назвою.

➤ Розробіть план інтерактивного уроку або позакласного заходу, присвяченого топоніміці Житомирщини, використовуючи результати вашого дослідження. Запропонуйте різні форми роботи з учнями (робота в групах, створення презентацій, вікторини, рольові ігри тощо).

Практична робота №16

Тема. Сутність краєзнавчого принципу навчання. Впровадження краєзнавчого принципу в курсі «Загальна географія»

Мета: ознайомити здобувачів загальної середньої освіти із сутністю краєзнавчого принципу навчання та його впровадженням у курсі «Загальна географія». Сформувати вміння застосовувати краєзнавчий принцип у навчальному процесі, розвивати навички планування, підготовки та реалізації краєзнавчих заходів. Вивчити методику організації краєзнавчої роботи з курсу «Загальна географія». Підвищити пізнавальну активність та мотивацію у здобувачів освіти, сформувати цілісне уявлення про навколишній світ, розвиток географічного мислення, виховання патріотизму та любові до рідного краю.

Основні поняття: краєзнавство, краєзнавчий принцип, загальна географія, краєзнавчі заходи, краєзнавча робота, пізнавальна активність, патріотизм.

План

1. Співбесіда за запропонованими поточними контрольними запитаннями/ завданнями.
2. Тестовий контроль набутих компетентностей (індивідуальне тестування).
3. Виконання практичної роботи. Розв'язання та моделювання професійно-орієнтованих завдань.
4. Моделювання та аналіз творчого завдання. Проектна робота.

Інструкція до виконання:

Завдання 1. Співбесіда за запропонованими поточними контрольними запитаннями/ завданнями.

- У чому полягає сутність краєзнавчого принципу навчання географії? Розкрийте його основну ідею та мету.
- Які педагогічні та психологічні обґрунтування лежать в основі краєзнавчого принципу навчання?
- Охарактеризуйте основні функції краєзнавчого принципу в процесі навчання географії. Яке місце посідає краєзнавчий принцип серед інших дидактичних принципів навчання географії? Як він взаємодіє з ними?
- Розкрийте поняття “краєзнавчий компонент змісту навчання географії”. Які основні аспекти він охоплює?
- Яка роль особистого досвіду учнів у реалізації краєзнавчого принципу навчання?
- Чим відрізняється краєзнавчий принцип навчання від простого ознайомлення з місцевою географією?
- Які критерії слід враховувати при відборі краєзнавчого матеріалу для уроків географії?
- Як краєзнавчий принцип сприяє формуванню географічної культури здобувачів освіти?
- Який зв'язок між краєзнавчим принципом навчання та патріотичним вихованням здобувачів освіти?

- Які основні підходи існують до інтеграції краєзнавчого матеріалу в курс «Загальна географія»? Наведіть приклади.
- Як можна використовувати краєзнавчий матеріал при вивченні тем з фізичної географії (літосфера, гідросфера, атмосфера, біосфера) у курсі «Загальна географія»?
- Яким чином краєзнавчий принцип може бути реалізований при вивченні тем з соціально-економічної географії (населення, господарство, політична географія) у курсі «Загальна географія»?
- Яка роль наочності (карти, фотографії, відео) краєзнавчого змісту у процесі навчання загальної географії?
- Як організувати краєзнавчу дослідницьку діяльність учнів у рамках курсу «Загальна географія»? Які форми роботи можуть бути використані?
- Які інтерактивні методи навчання є найбільш ефективними при реалізації краєзнавчого принципу в курсі «Загальна географія»? Наведіть приклади.
- Яким чином можна здійснювати міжпредметні зв'язки при впровадженні краєзнавчого принципу в курсі «Загальна географія»?
- Які методи контролю та оцінювання знань учнів є найбільш доцільними при застосуванні краєзнавчого підходу у вивченні загальної географії?
- Які типові помилки можуть виникати при впровадженні краєзнавчого принципу в курсі «Загальна географія», і як їх уникнути?
- Які перспективи розвитку та вдосконалення використання краєзнавчого принципу в сучасному навчанні географії, зокрема в контексті курсу «Загальна географія»?

Завдання 2. Тестовий контроль набутих компетентностей (індивідуальне тестування).

Виконайте роботу щодо перевірки набутих компетентностей (до 8 хвилин) за індивідуальним варіантом, що стосується основних понять теми.

Завдання 3. Виконання практичної роботи. Розв'язання та моделювання професійно-орієнтованих завдань.

- У хмарі слів віднайдіть основні поняття теми та дайте їм визначення.

- Розробіть блок-схему «Краєзнавчі принципи».
- Користуючись інтернет джерелами заповніть таблицю 8 «Методи впровадження краєзнавчого принципу».

Таблиця 18

Методи впровадження краєзнавчого принципу

№	Назва методу	Характеристика	Приклади впровадження на уроках географії
1			
...			

➤ **Розв'яжіть ситуаційну задачу:**

Здобувачі загальної середньої освіти 6 класу вивчають тему “Гідросфера. Річки”. Ви, як вчитель географії, хочете допомогти їм краще зрозуміти загальні закономірності формування річкових систем, використовуючи знання про річки рідного краю. Здобувачам пропонується обрати дві річки: одну велику Житомирської області (наприклад, р.Тетерів), а іншу - меншу свого населеного пункту або околиць (наприклад, одну з приток р.Тетерева). Використовуючи краєзнавчі джерела (власні спостереження, розповіді місцевих жителів, місцеву літературу, інтернет-ресурси про Житомирщину), зібрати інформацію про ці річки за такими критеріями: довжина та напрямок течії; характер долини (вузька, широка); наявність приток; живлення (дощове, снігове, підземне); режим (повені, межені); використання людиною (господарське, рекреаційне). Порівняти отриману інформацію та зробити висновки про вплив розміру річки, рельєфу місцевості та кліматичних умов на характеристики річкових систем. Які загальногеографічні поняття (басейн річки, річкова система, водний режим) учні зможуть краще зрозуміти завдяки цьому завданню?

Завдання 4. Моделювання та аналіз творчого завдання. Проектна робота.

- Проведіть географічне обстеження обраної території (парку, річки, лісу тощо), екологічного стану довкілля та запропонувати заходи щодо його покращення.
- Спроектуйте односторонній туристичний маршрут з описом природних, історичних та культурних об'єктів. Підготуйте презентацію або буклет для майбутніх екскурсантів.
- Організувати гру “геокешинг найближчої природної зони”, підготуйте схованки з цікавими фактами про рідний край.
- Розробіть фрагмент уроку з курсу «Загальна географія», у якому використовується краєзнавчий принцип навчання. Визначте мету, методи навчання, очікувані результати та план уроку.
- Користуючись інтернет джерелами розробіть інформаційний лист з рекомендаціями по впровадженню краєзнавчих принципів у курсі «Загальна географія».

Практична робота №17

Тема. Впровадження краєзнавчого принципу в курсі “Географія материків і океанів”

Мета: ознайомити здобувачів вищої освіти із способами впровадження краєзнавчого принципу в курс «Географія материків і океанів». Формувати вміння застосовувати краєзнавчий принцип у навчальному процесі, розвивати навички планування, підготовки та реалізації краєзнавчих заходів. Вивчити методiku організації краєзнавчої роботи з курсу «Географія материків і океанів».

Основні поняття: краєзнавчий принцип, географія материків і океанів, навчальний процес, краєзнавчі заходи, географічна аналогія, регіоналізація, топонімічний зв'язок, екологічна проекція, культурно-географічна інтерпретація, масштабування географічних знань, краєзнавчий контекст, персоніфіковане географічне знання, інтегроване краєзнавство; географічна ідентифікація.

План

1. Співбесіда за запропонованими поточними контрольними запитаннями/ завданнями.
2. Тестовий контроль набутих компетентностей (індивідуальне тестування).
3. Виконання практичної роботи. Розв'язання та моделювання професійно-орієнтованих завдань.
4. Моделювання та аналіз творчого завдання. Проєктна робота.

Інструкція до виконання:

Завдання 1. Співбесіда за запропонованими поточними контрольними запитаннями/ завданнями.

- Яке значення має краєзнавчий принцип навчання при вивченні курсу «Географія материків і океанів»? Чим його впровадження відрізняється від курсу «Загальна географія»?
- Яким чином знання про природу, населення та господарство рідного краю (Житомирської області) можуть бути використані для розуміння аналогічних процесів та явищ на різних материках та в океанах? Наведіть конкретні приклади.
- Як можна використовувати порівняльно-географічний метод, спираючись на краєзнавчий матеріал, при вивченні особливостей природи та населення різних регіонів світу?
- Які аспекти курсу «Географія материків і океанів» є найбільш сприятливими для впровадження краєзнавчого принципу? Чому?
- Яким чином вивчення топоніміки рідного краю може допомогти здобувачам освіти розуміти походження назв географічних об'єктів на інших материках та в океанах?
- Як можна використовувати знання про екологічні проблеми Житомирської області для формування розуміння глобальних екологічних проблем, що розглядаються в курсі «Географія материків і океанів»?

➤ Яку роль відіграють міжпредметні зв'язки (з історією, літературою, біологією, іноземними мовами) при впровадженні краєзнавчого принципу в курсі «Географія материків і океанів»?

➤ Які методи та форми роботи є найбільш ефективними для реалізації краєзнавчого принципу при вивченні географії материків і океанів? Наведіть приклади конкретних завдань.

➤ Які потенційні труднощі можуть виникнути при впровадженні краєзнавчого принципу в курсі «Географія материків і океанів», і як їх можна подолати?

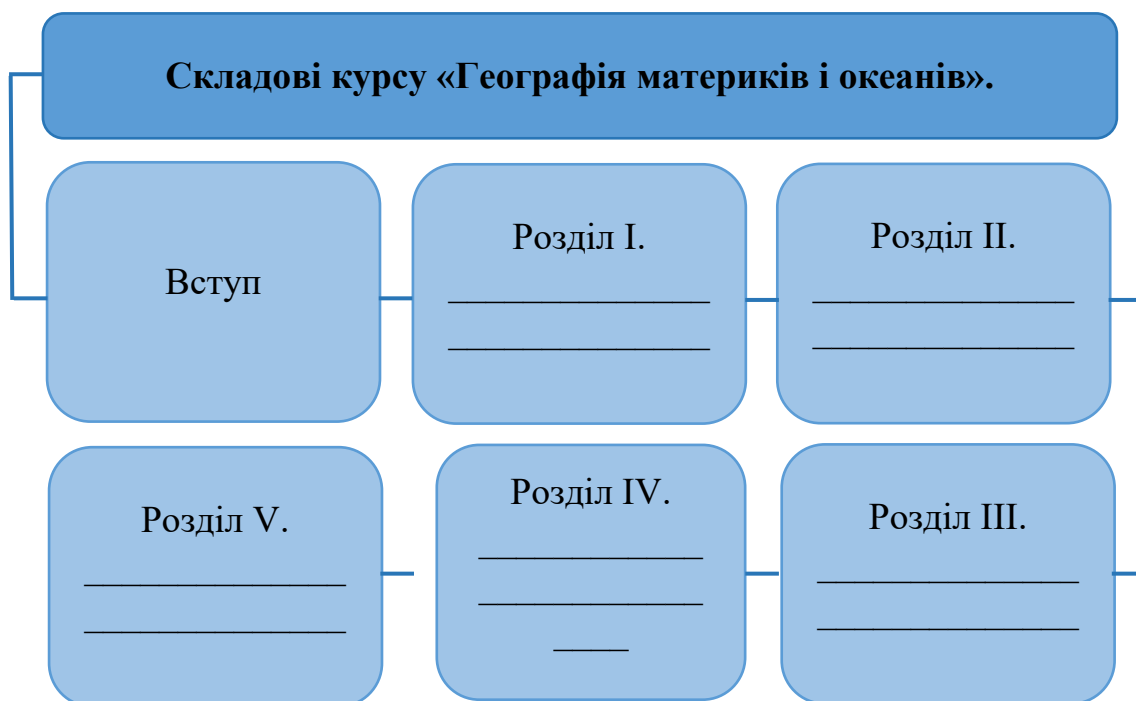
➤ Як оцінити ефективність використання краєзнавчого принципу при вивченні курсу «Географія материків і океанів»? Які критерії можна використовувати?

Завдання 2. Тестовий контроль набутих компетентностей (індивідуальне тестування).

Виконайте роботу щодо перевірки набутих компетентностей (до 8 хвилин) за індивідуальним варіантом, що стосується основних понять теми.

Завдання 3. Виконання практичної роботи. Розв'язання та моделювання професійно-орієнтованих завдань.

➤ Користуючись літературою доповніть блок-схему «Складові курсу «Географія материків і океанів».

➤ Користуючись літературними джерелами заповніть таблицю 9.

Форми впровадження краєзнавчого принципу в курс «Географія материків і океанів»

№	Форма впровадження	Опис	Приклад застосування
1			
...			

➤ Створіть хмару слів за основними поняттями теми та дайте їм визначення (текстовий редактор Word Art <https://wordart.com/>).

➤ **Розв'яжіть ситуаційну задачу:** “Подорож до далеких родичів”

Здобувач загальної середньої освіти Андрій, дізнався, що його далекий родич емігрував з Житомирської області до Аргентини на початку XX століття і зараз проживає в одному з невеликих містечок у пампі. На уроці географії вивчається тема “Населення Південної Америки”.

Андрій вирішив дослідити, які спільні та відмінні риси можуть існувати між населенням його рідної Житомирської області та населенням того регіону Аргентини, куди переїхав його родич, зважаючи на природні умови та історичні особливості розвитку цих територій. Використовуючи знання про населення Житомирської області (основні заняття, густота населення, національний склад, вплив природних умов на розселення) та інформацію про природну зону пампа Південної Америки (клімат, рослинність, основні види господарської діяльності), спрогнозуйте:

✓ Які види господарської діяльності можуть бути поширені в районі проживання родича Андрія в Аргентині?

✓ Чи будуть вони схожими на основні заняття населення Житомирської області? Чому? Якою може бути середня густота населення в пампі порівняно з Житомирською областю?

✓ Які фактори можуть на це впливати?

✓ Чи можна очікувати значну частку нащадків європейських іммігрантів серед населення цього регіону Аргентини?

✓ Які історичні процеси могли це зумовити? Порівняйте з національним складом Житомирської області.

✓ Які природні умови пампи (безлісі рівнини, сприятливий клімат для скотарства) могли вплинути на формування способу життя та традицій місцевого населення порівняно з впливом лісових ландшафтів Житомирщини?

✓ Запропонуйте Андрію план його дослідження. Які джерела інформації він може використати, щоб отримати детальнішу інформацію про населення регіону Аргентини, де проживає його родич?

✓ Які висновки про взаємозв'язок між природними умовами, історичним розвитком та особливостями населення різних регіонів світу Андрій зможе зробити, порівнявши Житомирську область та пампу Аргентини?

Завдання 4. Моделювання та аналіз творчого завдання. Проектна робота.

- Розробіть навчальний веб-квест або інтерактивний маршрут з використанням краєзнавчого підходу для уроку географії в 7 класі.
- Дослідіть свій населений пункт, розробивши маршрут екскурсії для здобувачів загальної середньої освіти 7 класу.
- Користуючись додатковою літературою розробіть проєкт на тему: «Форми впровадження краєзнавчого принципу в курсі географії материків і океанів». Підготуйте презентацію, доповідь, реферат тощо.

Практична робота №18

Тема. Впровадження краєзнавчого принципу в курсі «Україна у світі: природа, населення»

Мета: ознайомити здобувачів вищої освіти із засобами у підвищенні ефективності навчання географії України через активне використання знань про природу та населення рідного краю (Житомирської області) для розуміння загальнодержавних закономірностей, місця України у світі та формування ціннісного ставлення до Батьківщини.

Основні поняття: краєзнавчий принцип, регіональна ідентифікація, порівняльний краєзнавчий аналіз, локальна проекція глобального, інтегроване краєзнавство, географічна інтерпретація краєзнавчих даних, патріотичне краєзнавство, екологічна свідомість через краєзнавство, соціокультурна ідентифікація.

План

1. Співбесіда за запропонованими поточними контрольними запитаннями/ завданнями.
2. Тестовий контроль набутих компетентностей (індивідуальне тестування).
3. Виконання практичної роботи. Розв'язання та моделювання професійно-орієнтованих завдань.
4. Моделювання та аналіз творчого завдання. Проектна робота.

Інструкція до виконання:

Завдання 1. Співбесіда за запропонованими поточними контрольними запитаннями/ завданнями.

- У чому полягає специфіка впровадження краєзнавчого принципу в курсі «Україна у світі: природа, населення» порівняно з курсами «Загальна географія» та «Географія материків і океанів»?
- Яке значення має знання особливостей природи та населення рідного краю (Житомирської області) для розуміння загальнодержавних тенденцій та місця України у світі за цими показниками?
- Як краєзнавчий принцип сприяє формуванню національної свідомості, патріотизму та гордості за свій регіон і країну в контексті вивчення курсу «Україна у світі: природа, населення»?
- Які методологічні підходи до реалізації краєзнавчого принципу є найефективнішими у цьому курсі?
- Як краєзнавчий матеріал може допомогти ЗЗСО усвідомити унікальність природних ландшафтів та етнокультурного розмаїття України на світовій арені?
- Яким чином знання про геологічну будову та рельєф Житомирської області можуть бути використані для розуміння основних геоструктур та форм рельєфу України та їхнього зв'язку з сусідніми країнами?
- Як порівняння кліматичних показників Житомирської області з кліматичними особливостями різних регіонів України та сусідніх держав сприяє

розумінню загальних кліматичних закономірностей та місця України в різних кліматичних поясах?

➤ Яким чином вивчення водних ресурсів Житомирщини (річки, озера, підземні води) допомагає усвідомити водний потенціал України та її місце серед інших країн за цим показником?

➤ Як знання про ґрунти, рослинний та тваринний світ Житомирської області сприяє розумінню біологічного різноманіття України та її ролі у збереженні біорізноманіття Європи?

➤ Яким чином вивчення природоохоронних територій та екологічних проблем Житомирської області допомагає усвідомити загальноукраїнські та глобальні екологічні виклики та роль України у їх вирішенні?

➤ Як аналіз демографічної ситуації в Житомирській області (народжуваність, смертність, міграція) допомагає зрозуміти загальні демографічні тенденції в Україні та її місце серед країн Європи за цими показниками?

➤ Як дослідження етнічного складу населення Житомирщини сприяє розумінню багатонаціональності України та її місця серед інших європейських держав за цим критерієм?

➤ Як вивчення особливостей розселення населення та урбанізаційних процесів у Житомирській області допомагає зрозуміти загальноукраїнські тенденції розселення та рівень урбанізації України порівняно з іншими країнами?

➤ Як знання про зайнятість населення та основні галузі господарства Житомирської області сприяє розумінню структури економіки України та її місця у світовому поділі праці?

➤ Як вивчення особливостей культури, традицій та побуту населення Житомирщини сприяє усвідомленню культурного розмаїття України та її внеску у світову культурну спадщину?

➤ Які типи краєзнавчих джерел інформації є найбільш цінними при вивченні курсу «Україна у світі: природа, населення»? (Статистичні дані, карти, фотографії, відеоматеріали, результати місцевих досліджень тощо).

➤ Які форми навчальної діяльності (практичні роботи, дослідницькі проекти, екскурсії, інтерактивні вправи) є найбільш ефективними для реалізації краєзнавчого принципу в цьому курсі?

➤ Як можна організувати порівняльний аналіз краєзнавчого матеріалу з загальноукраїнськими та світовими даними на уроках географії?

➤ Яким чином використання інформаційно-комунікаційних технологій може сприяти впровадженню краєзнавчого принципу в курсі «Україна у світі: природа, населення»?

➤ Як оцінювати навчальні досягнення учнів у контексті застосування краєзнавчого принципу при вивченні цього курсу?

Завдання 2. Тестовий контроль набутих компетентностей (індивідуальне тестування).

Виконайте роботу щодо перевірки набутих компетентностей (до 8 хвилин) за індивідуальним варіантом, що стосується основних понять теми.

Завдання 3. Виконання практичної роботи. Розв'язання та моделювання професійно-орієнтованих завдань.

➤ Створіть хмару слів за основними поняттями теми та дайте їм визначення (текстовий редактор Word Art <https://wordart.com/>).

➤ Проаналізуйте навчальну програму з курсу «Україна у світі: природа, населення» для 8 класу. Визначте, які теми можна доповнити краєзнавчим матеріалом. Заповніть таблицю 1.

Таблиця 10

Краєзнавчий матеріал курсу

№	Тема курсу	Краєзнавчий матеріал
1		
...		

➤ Проаналізуйте інтернет джерела та додаткову літературу, опишіть музеї Житомирської області, які можна застосувати у краєзнавчій роботі з курсу «Україна у світі: природа, населення». Заповніть таблицю 11.

Таблиця 11

Музеї Житомирської області

№	Назва музею	Розташування	Застосування у краєзнавчій роботі
1			
...			

➤ **Розв'яжіть ситуаційну задачу "Міграційні історії":**

Здобувачі освіти 9 класу вивчають тему "Міграції в Україні та світі". Ви пропонуєте їм дослідити міграційні процеси, які відбувалися та відбуваються в Житомирській області, та порівняти їх із загальноукраїнськими та світовими тенденціями. Проведіть дослідження (опитування серед знайомих, аналіз місцевих статистичних даних, якщо є доступні) щодо міграційних процесів, пов'язаних із Житомирською областю:

✓ куди найчастіше виїжджають мешканці області на постійне або тимчасове проживання? Які основні причини цього?

✓ з яких регіонів України та країн приїжджають люди на проживання до Житомирської області? Які фактори приваблюють їх?

✓ як змінювалася кількість населення Житомирської області протягом останніх десятиліть? Чи впливали на це міграційні процеси?

Порівняйте отримані дані з загальноукраїнськими тенденціями міграції. Чи є схожі риси? У чому полягають відмінності? Знайдіть інформацію про основні міграційні потоки в одній-двох країнах Європи або світу. Чи є якісь паралелі між міграційними процесами в Житомирській області та обраних вами країнах? Які соціально-економічні фактори можуть це пояснювати? Спрогнозуйте, як міграційні процеси можуть вплинути на демографічну ситуацію та економічний

розвиток Житомирської області в майбутньому. Які заходи можуть бути спрямовані на регулювання цих процесів на місцевому рівні?

Завдання 4. Моделювання та аналіз творчого завдання. Проектна робота.

➤ Складіть план уроку з теми «Природні зони України» з використанням краєзнавчого матеріалу вашого регіону.

➤ Підготуйте серію навчальних заходів (екскурсії/віртуальної екскурсії тощо) для здобувачів загальної середньої освіти за темами на вибір з використанням краєзнавчого принципу: **“Клімат України”** (Порівняння кліматичних показників Житомирської області з загальноукраїнськими (температура, опади, вітри); дослідження впливу місцевих факторів (рельєф, ліси) на клімат регіону; аналіз місцевих народних прикмет, пов'язаних з погодою; практична робота: складання кліматограми для Житомира); **“Населення та його розміщення”** (аналіз динаміки населення Житомирської області за останні десятиліття (за статистичними даними); дослідження особливостей розселення в міській та сільській місцевості регіону; вивчення національного складу населення Житомирської області); **“Рельєф і природні особливості мого регіону”** тощо.

➤ Напишіть есе/доповідь/проект тощо на тему «Як краєзнавчий підхід змінює сприйняття учнями географічної реальності»; «Моя родина на карті Житомирщини».

➤ Створіть екологічну стежку «Природа мого краю».

Практична робота №19

Тема. Впровадження краєзнавчого принципу в курсі «Україна і світове господарство»

Мета: ознайомити здобувачів вищої освіти із теоретичними основами краєзнавчого принципу в економіко-географічних дослідженнях; сформувати у здобувачів розуміння взаємозв'язку між економічними процесами в Україні та світі через призму конкретних прикладів і особливостей господарства рідного краю (на прикладі Житомирської області), розвинути вміння аналізувати місцеві економічні явища в контексті загальнодержавних та глобальних тенденцій, а також сприяти формуванню економічної свідомості та практичних навичок.

Основні поняття: краєзнавчий принцип, економіко-географічне положення, природно-ресурсний потенціал регіону, трудові ресурси регіону, галузева структура господарства регіону, спеціалізація господарства регіону, міжрегіональні економічні зв'язки, зовнішньоекономічні зв'язки регіону, інвестиційний клімат регіону, інфраструктура регіону, сталий розвиток регіону.

План

1. Співбесіда за запропонованими поточними контрольними запитаннями/ завданнями.
2. Тестовий контроль набутих компетентностей (індивідуальне тестування).
3. Виконання практичної роботи. Розв'язання та моделювання професійно-орієнтованих завдань.
4. Моделювання та аналіз творчого завдання. Проектна робота.

Інструкція до виконання:

Завдання 1. Співбесіда за запропонованими поточними контрольними запитаннями/ завданнями.

- Яка роль краєзнавчого принципу у формуванні економіко-географічної компетентності здобувачів загальної середньої освіти?
- Які педагогічні переваги використання місцевого матеріалу при вивченні світового господарства?
- Як краєзнавчий підхід сприяє глибшому розумінню глобальних економічних процесів?
- Які основні джерела краєзнавчої інформації можуть бути використані при вивченні економіки України та світового господарства? (Статистичні дані, місцеві ЗМІ, підприємства, органи влади, краєзнавчі дослідження).
- Які методи та прийоми навчання є найефективнішими при реалізації краєзнавчого принципу на уроках економічної географії? (Аналіз місцевих кейсів, дослідження діяльності місцевих підприємств, моделювання економічних ситуацій, проектна діяльність).
- Як інтегрувати краєзнавчий матеріал у різні форми організації навчальної діяльності (урок, практична робота, семінар, екскурсія)?

➤ Як використати краєзнавчий матеріал для характеристики економіко-географічного положення Житомирської області та його впливу на господарство?

➤ Яким чином природно-ресурсний потенціал Житомирської області визначає спеціалізацію її господарства та участь у національному та міжнародному поділі праці?

➤ Як дослідити трудові ресурси Житомирської області та їхню роль у розвитку різних галузей економіки?

➤ На конкретних прикладах (Житомирська обл. тощо) проаналізуйте галузеву структуру її господарства та міжрегіональні економічні зв'язки.

➤ Як дослідити зовнішньоекономічні зв'язки підприємств Житомирської області та їхню інтеграцію у світове господарство?

➤ Які чинники впливають на інвестиційний клімат Житомирської області та які заходи вживаються для його покращення?

➤ Як оцінити стан інфраструктури Житомирської області та її вплив на економічний розвиток?

➤ На прикладі Житомирської області розгляньте проблеми сталого розвитку та шляхи їх вирішення в контексті інтеграції у світове господарство.

➤ Які практичні вміння та навички розвиваються у здобувачів освіти при використанні краєзнавчого принципу на уроках економічної географії? (Аналіз статистичних даних, робота з картографічними матеріалами, проведення міні-досліджень, складання економічних характеристик).

➤ Як краєзнавчий підхід сприяє розвитку критичного мислення та здатності до прийняття рішень у контексті економічних проблем регіону?

Завдання 2. Тестовий контроль набутих компетентностей (індивідуальне тестування).

Виконайте роботу щодо перевірки набутих компетентностей (до 8 хвилин) за індивідуальним варіантом, що стосується основних понять теми.

Завдання 3. Виконання практичної роботи. Розв'язання та моделювання професійно-орієнтованих завдань.

➤ Створіть хмару слів за основними поняттями теми та дайте їм визначення (текстовий редактор Word Art <https://wordart.com/>).

➤ ***Розв'яжіть ситуаційні задачі:***

✓ Житомирська область розташована на перетині важливих транспортних шляхів, що з'єднують центральну та західну Україну, а також має вихід до кордону з європейськими країнами. В області розвинені лісова та деревообробна промисловість, сільське господарство (льонарство, картоплярство, вирощування зернових), а також виробництво будівельних матеріалів. Проаналізуйте, як економіко-географічне положення Житомирської області впливає на її господарську спеціалізацію та розвиток окремих галузей. Які переваги та недоліки має таке розташування для інтеграції підприємств області у національні та міжнародні економічні зв'язки? Наведіть приклади конкретних підприємств Житомирської області, діяльність яких підтверджує визначену вами спеціалізацію.

✓ Підприємства Житомирської області постачають деревину та вироби з неї до інших регіонів України та країн Європи. Сільськогосподарська продукція області також знаходить збут на внутрішньому ринку та експортується. Водночас область імпортує обладнання, енергоносії та деякі види сировини. Опишіть основні міжрегіональні економічні зв'язки Житомирської області. Яку роль відіграє область у національному поділі праці? Проаналізуйте основні напрямки зовнішньоекономічної діяльності підприємств Житомирської області. Які країни є її основними торговельними партнерами? Які чинники можуть сприяти розширенню та поглибленню зовнішньоекономічних зв'язків Житомирської області?

✓ В останні роки Житомирська обласна рада вживає заходів для покращення інвестиційного клімату та підтримки розвитку малого та середнього підприємництва. Створюються індустриальні парки, надаються пільги для інвесторів, проводяться бізнес-форуми. Оцініть інвестиційний клімат Житомирської області. Які його сильні та слабкі сторони? Які ініціативи місцевої влади можуть сприяти залученню інвестицій та розвитку підприємництва в області? Наведіть приклади успішних інвестиційних проєктів, реалізованих на території Житомирської області.

➤ Проведіть дослідження економіки свого регіону (галузі, ресурси, інвестиції).

➤ Порівняйте показники з іншими регіонами України та з окремими країнами. Результати занести до таблиці, зобразити у вигляді графіків, діаграм тощо.

➤ Знайдіть приклади міжнародного економічного співробітництва вашого регіону.

➤ Підготуйте карту з господарською спеціалізацією області та позначити на ній ключові підприємства.

Завдання 4. Моделювання та аналіз творчого завдання. Проєктна робота.

➤ Напишіть есе на тему: «Мій регіон в глобальній економіці: виклики та перспективи».

➤ Розробіть проєкт «Мій регіон в системі світового господарства» за алгоритмом:

✓ обрати об'єкт дослідження (область, місто, район або селище);

✓ зібрати інформацію про: основні галузі господарства, природні ресурси та географічне розташування, ключові підприємства (місцеві, міжнародні); рівень зайнятості населення; участь регіону у зовнішньоекономічних зв'язках (експорт, імпорт);

✓ провести порівняльний аналіз: порівняти економічний профіль свого регіону з іншим регіоном України або - з регіоном у країні, що має схожі природні умови;

✓ візуалізуйте інформацію: створіть карту господарства, інфографіку (діаграми, графіки, таблиці), додайте фото об'єктів, якщо є можливість;

✓ підготуйте презентацію: формат: PowerPoint/Google Slides/плакат/відео, Обсяг: 8–12 слайдів або 5–7 хвилин виступу.

Практична робота №20

Тема. Природні умови та ресурси краю. Екскурсії.

Мета: сформувати у здобувачів вищої освіти цілісне уявлення про природні умови та ресурси Житомирської області, їхню різноманітність, особливості поширення та взаємозв'язки; розвинути вміння аналізувати карти, схеми, статистичні дані для характеристики природних компонентів рідного краю; виховувати бережливе ставлення до природи рідного краю, розуміння необхідності раціонального використання природних ресурсів та охорони довкілля.

Основні поняття: природні умови, природні ресурси, краєзнавство, географічне положення, геологічна будова, рельєф, клімат, водні ресурси, Ґрунти, флора, фауна, екосистема, ландшафт, Полісся, Український кристалічний щит, каміння, валуни, річка Тетерів, Поліський природний заповідник, торф'яні болота, лісові ресурси, гранітні кар'єри, агрокліматичні ресурси.

План

1. Співбесіда за запропонованими поточними контрольними запитаннями/ завданнями.
2. Тестовий контроль набутих компетентностей (індивідуальне тестування).
3. Виконання практичної роботи. Розв'язання та моделювання професійно-орієнтованих завдань.
4. Моделювання та аналіз творчого завдання. Проектна робота.

Інструкція до виконання:

Завдання 1. Співбесіда за запропонованими поточними контрольними запитаннями/ завданнями.

- Які основні чинники визначають природні умови Житомирської області? (Геологічна будова, рельєф, клімат, води, ґрунти, рослинний і тваринний світ).
- Охарактеризуйте основні форми рельєфу Житомирської області. Як рельєф впливає на інші компоненти природи та господарську діяльність?
- Які кліматичні особливості характерні для Житомирської області? Як вони впливають на сільське господарство та життя населення?
- Охарактеризуйте водні ресурси Житомирської області (річки, озера, болота, підземні води). Яке їхнє значення для природи та господарства?
- Які типи ґрунтів поширені на території Житомирської області? Як вони впливають на сільськогосподарську спеціалізацію регіону?
- Охарактеризуйте рослинний світ Житомирської області. Які основні типи рослинності тут представлені? Яке їхнє господарське значення?
- Які особливості тваринного світу характерні для Житомирської області? Які рідкісні та зникаючі види тут трапляються?
- Які природні ресурси є на території Житомирської області? Дайте їхню класифікацію та оцініть їхнє господарське значення.

- Які екологічні проблеми пов'язані з використанням природних умов та ресурсів Житомирської області? Які шляхи їх розв'язання ви бачите?
- Які природоохоронні території існують у Житомирській області? Яка їхня мета та значення?

Завдання 2. Тестовий контроль набутих компетентностей (індивідуальне тестування).

Виконайте роботу щодо перевірки набутих компетентностей (до 8 хвилин)
за індивідуальним варіантом, що стосується основних понять теми.

Завдання 3. Виконання практичної роботи. Розв’язання та моделювання професійно-орієнтованих завдань.

- Віднайдіть у хмарі слів основні поняття теми та дайте їм визначення (текстовий редактор Word Art <https://wordart.com/>).

- **Розв'жіть ситуаційні задачі:**

✓ Житомирська область, як і інші регіони України, стикається з проблемами забруднення навколишнього середовища, зокрема водних ресурсів та лісових масивів. Питання сталого розвитку та екологічної безпеки набувають все більшої актуальності. Визначте основні екологічні виклики, що стоять перед Житомирською областю. Який вплив вони мають на економічний розвиток регіону? Які заходи впроваджуються на рівні області для забезпечення сталого розвитку та покращення екологічної ситуації?

Запропонуйте конкретні проекти, спрямовані на розв'язання екологічних проблем Житомирської області та сприяння її сталому розвитку.

✓ На території Житомирської області знаходяться значні запаси граніту, лабрадориту, торфу, лісових ресурсів. Крім того, область має сприятливі агрокліматичні умови для вирощування певних сільськогосподарських культур. Охарактеризуйте природно-ресурсний потенціал Житомирської області та визначте, які галузі господарства базуються на його використанні. Які екологічні проблеми можуть виникати у зв'язку з експлуатацією природних ресурсів в області? Запропонуйте шляхи раціонального використання природних ресурсів Житомирської області для забезпечення сталого розвитку регіону.

✓ Ваша група – команда фахівців, які розробляють проєкт екологічного туризму в одному з природних заповідників Житомирської області (наприклад, Поліському природному заповіднику). Мета проєкту – залучити туристів, не завдаючи шкоди унікальній екосистемі. Визначте основні природні особливості та ресурси обраного заповідника, які можуть бути цікаві для туристів. Розробіть концепцію вашого екотуристичного маршруту. (Визначте цільову аудиторію, тривалість маршруту, основні об'єкти відвідування, види діяльності). Складіть перелік правил поведінки для туристів на маршруті, спрямованих на збереження природи заповідника. Спрогнозуйте можливі позитивні та негативні наслідки реалізації вашого проєкту для природного середовища та місцевої громади. Підготуйте коротку презентацію вашого екотуристичного проєкту.

Завдання 4. Моделювання та аналіз творчого завдання. Проектна робота.

- Розробіть проєкт за темою (на вибір):
- ✓ Ландшафти мого краю: що сформувала природа?
- ✓ Мінеральні ресурси регіону: використання та екологічні наслідки
- ✓ Річки і водойми мого краю: екологія, легенди, життя
- ✓ Ліси нашої місцевості: багатство біорізноманіття і охорона
- ✓ Природно-заповідні об'єкти регіону: чому вони важливі?
- ✓ Топоніми мого краю: географічні назви як ключ до історії
- ✓ Екологічна ситуація у моєму регіоні: проблеми і шляхи вирішення
- ✓ Географія сільського господарства: як природні умови впливають на

урожай

- ✓ Кліматичні особливості мого краю: зміни і адаптація
- ✓ Ґрунти мого регіону: склад, значення, охорона
- ✓ Тваринний і рослинний світ рідного краю
- ✓ Які природні ресурси потребують охорони в нашому регіоні?
- ✓ Етногеографічна карта мого краю: природні умови і культура
- ✓ Місцеві екологічні ініціативи: як громада захищає природу

- Із запропонованих завдань оберіть:

✓ підготуйте повідомлення (до 7 хв), що має супроводжуватися презентацією за тематикою практичного заняття, використовуючи інноваційні технології навчання;

- ✓ розробіть квест/тест/вікторину/лепбук/інтерактивну гру/ментальну карту тощо на тему практичного заняття, використовуючи інтерактивні технології навчання;
- ✓ розробіть блок-схеми за темою практичного заняття;
- ✓ змонтуйте коротке відео за темою практичної роботи;
- ✓ складіть ситуаційні задачі з теми заняття;
- ✓ пройдіть вебінар/семінар/курс за темою заняття на одній із освітніх платформ із отриманням сертифікату.

Практична робота №21-22

Тема. Соціально-економічні особливості краю. Мистецтво та культура як об'єкти шкільного краєзнавства. Екскурсія.

Мета: сформувати у здобувачів вищої освіти цілісне уявлення про соціально-економічний розвиток рідного краю (на прикладі Житомирської області), його сучасний стан, основні галузі господарства, соціальну структуру, а також ознайомити з мистецькою та культурною спадщиною регіону як важливими об'єктами краєзнавчого дослідження, сприяючи розвитку їхньої громадянської свідомості, патріотизму та культурної компетентності.

Основні поняття: соціально-економічний розвиток, соціальна структура, демографічні процеси, ринок праці, галузева структура економіки, спеціалізація господарства, інфраструктура, рівень життя населення, соціальні проблеми, економічні зв'язки, інвестиційний клімат, сталий розвиток; культурна спадщина, мистецтво, література, музика, образотворче мистецтво, театр, архітектура, народні промисли, фольклор, музеї, історико-культурні пам'ятки, культурні традиції.

План

1. Співбесіда за запропонованими поточними контрольними запитаннями/завданнями.
2. Тестовий контроль набутих компетентностей (індивідуальне тестування).
3. Виконання практичної роботи. Розв'язання та моделювання професійно-орієнтованих завдань.
4. Моделювання та аналіз творчого завдання. Проектна робота.

Інструкція до виконання:

Завдання 1. Співбесіда за запропонованими поточними контрольними запитаннями.

- Які основні чинники впливають на соціально-економічний розвиток Житомирської області?
- Охарактеризуйте сучасну соціальну структуру населення Житомирської області. Які основні соціальні групи ви можете виділити?
- Які демографічні процеси є характерними для Житомирської області? Як вони впливають на її трудовий потенціал?
- Назвіть та охарактеризуйте провідні галузі господарства Житомирської області. Яка їхня роль в економіці України?
- Які соціально-економічні проблеми є найбільш актуальними для Житомирської області?
- Як розвинена інфраструктура впливає на соціально-економічний розвиток регіону?
- Які перспективи сталого розвитку має Житомирська область?
- Які міжрегіональні та зовнішньоекономічні зв'язки є важливими для економіки Житомирської області?
- Що таке культурна спадщина? Які види культурної спадщини представлені у Житомирській області?

➤ Яке значення має мистецтво та культура для ідентичності та розвитку регіону?

➤ Назвіть відомих діячів мистецтва та культури, які пов'язані з Житомирською областю.

➤ Які народні промисли та ремесла є традиційними для Житомирської області?

➤ Які музеї та театри діють на території Житомирської області? Яку роль вони відіграють у збереженні та популяризації культури?

➤ Які історико-архітектурні пам'ятки є окрасою міст та сіл Житомирської області?

➤ Які фольклорні традиції та обряди збереглися на території Житомирської області?

➤ Які літературні твори відображають історію та культуру Житомирського краю?

Завдання 2. Тестовий контроль набутих компетентностей (індивідуальне тестування).

Виконайте роботу щодо перевірки набутих компетентностей (до 8 хвилин) за індивідуальним варіантом, що стосується основних понять теми.

Завдання 3. Виконання практичної роботи. Розв'язання та моделювання професійно-орієнтованих завдань.

➤ Створіть хмару слів за основними поняттями теми та дайте їм визначення (текстовий редактор Word Art <https://wordart.com/>).

➤ ***Розв'жіть ситуаційні задачі:***

✓ У вашому районі Житомирської області протягом останніх п'яти років спостерігається тенденція до зменшення кількості молоді та збільшення частки людей літнього віку. Місцева влада стурбована цією ситуацією, оскільки це може призвести до нестачі кваліфікованих працівників та збільшення навантаження на соціальну сферу. Проаналізуйте можливі причини такої демографічної ситуації у вашому районі. Які соціально-економічні наслідки може мати ця тенденція для розвитку району в майбутньому? Запропонуйте конкретні заходи, які місцева влада може вжити для покращення демографічної ситуації та залучення молоді до району.

✓ Житомирська область традиційно є центром лісової та деревообробної промисловості. Проте останнім часом спостерігається зростання кількості малих та середніх підприємств у сфері ІТ та туризму. Охарактеризуйте основні галузі господарства Житомирської області. Які з них є традиційними, а які – новими? Як зміни в галузевій структурі економіки області впливають на ринок праці та потреби у кваліфікованих кадрах? Які перспективи розвитку нових галузей економіки (ІТ, туризм) у Житомирській області? Яку підтримку вони потребують?

✓ У вашому місті (селі) знаходиться старовинна будівля, яка має історичну та архітектурну цінність, але перебуває в занедбаному стані. Існують плани щодо її знесення для будівництва нового торговельного центру. Обґрунтуйте важливість збереження цієї будівлі як об'єкта культурної спадщини для вашого краю. Які заходи можуть бути вжиті для збереження та відновлення

будівлі? Запропонуйте можливі варіанти її подальшого використання з метою популяризації історії та культури краю.

✓ Житомирська область має багату культурну спадщину та унікальні природні об'єкти, проте туристичний потенціал регіону використовується недостатньо. Назвіть основні об'єкти мистецтва та культури Житомирської області, які можуть бути цікавими для туристів. Розробіть проєкт туристичного маршруту, що включав би відвідування кількох культурних об'єктів вашого району (або області). Запропонуйте шляхи популяризації культурної спадщини Житомирської області серед туристів та місцевого населення.

➤ Використовуючи дані Головного управління статистики у Житомирській області, складіть таблицю або графік, що відображає динаміку зайнятості населення за основними галузями економіки за останні 5 років. Зробіть висновки щодо змін у структурі ринку праці.

➤ На контурній карті Житомирської області позначте основні промислові центри та сільськогосподарські райони. Поясніть чинники їхнього розміщення.

Завдання 4. Моделювання та аналіз творчого завдання. Проєктна робота.

➤ Підготуйте проєкт – віртуальну екскурсію одним з музеїв Житомирської області (на вибір), використовуючи фотографії та описи експонатів.

➤ Проведіть міні-дослідження одного з підприємств вашого населеного пункту (або району) щодо його галузевої належності, кількості працівників, основних видів продукції та ринків збуту. Підготуйте коротку презентацію результатів.

➤ Дослідіть історію та сучасний стан одного з традиційних народних промислів Житомирської області (наприклад, вишивки, гончарства). Підготуйте презентацію.

➤ Опишіть одну з історичних архітектурних пам'яток вашого населеного пункту (або району). З'ясуйте її історію, архітектурні особливості та сучасний стан.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрійчук Т., Власенко Р. Особливості використання інноваційних технологій у процесі підготовки майбутнього учителя географії. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2024. Т. 12, № 9. С. 7-14.
2. Антонова О.Є., Власенко Р.П., Борейко О.М. Реалізація краєзнавчого підходу у підготовці майбутнього вчителя географії. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*. 2020. Вип. 4 (103). С. 35-42.
3. Антонова О.Є., Власенко Р.П., Костюк В.С., Корінний В.І. Використання елементів музейної педагогіки у краєзнавчій підготовці майбутнього вчителя географії. *Вісник науки та освіти. Серія "Педагогіка"*. 2023. № 8 (14). С. 375-389.
4. Брижак Н.Ю. Методика гурткової та клубної роботи в загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах: навчальний посібник. К.: Логос, 2017. 126 с.
5. Власенко Р.П., Антонова О.Є., Костюк В.С., Андрійчук Т.В. Особливості застосування краєзнавчого підходу у підготовці майбутнього вчителя географії: досвід роботи Житомирського державного університету імені Івана Франка. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 57 (1). С. 156-161.
6. Власенко Р.П., Антонова О.Є., Костюк В.С., Андрійчук Т.В. Особливості застосування краєзнавчого підходу у підготовці майбутнього вчителя географії: досвід роботи Житомирського державного університету імені Івана Франка. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 57 (1). С. 156-161.
7. Власенко Р.П., Яковлева В.А. Особливості фахової підготовки майбутніх учителів географії в закладі вищої освіти. *Природнича освіта та наука*. 2024. Вип. 4. С. 15-22.
8. Кирилук Л.М., Лаврик О.Д., Корінний В.І., Власенко Р.П., Андрійчук Т.В. Специфіка висотної диференціації ландшафтів лісостепу України. *Український журнал природничих наук*. 2024. № 7. С. 85-95.
9. Костюк В.С., Власенко Р.П., Андрійчук Т.В., Корінний В.І. Особливості формування структурно-функціональних компонентів освітнього середовища у процесі викладання географічних дисциплін. *Інноваційна педагогіка*. 2022. №1 (53). С. 61-65.
10. Назаренко Т.Г. Методика навчання географії України в загальноосвітніх навчальних закладах (особливості навчання). Х.: ВГ «Основа». Серія «Бібліотека журналу «Географія». 2016. Вип. 11 (155). 112 с.
11. Романова Н.В., Власенко Р.П. Підвищення мотивації до навчальної діяльності засобами музейної педагогіки (на прикладі Меморіально-мінералогічного музею імені В. Г. Бондарчука в Денишівському ліцеї). *Освіта. Інноватика. Практика*. 2023. Вип. 11 (8). С. 58-66.
12. Самойленко В.М., Топузов О.М., Вішнікіна Л.П., Діброва І.О. Викладання дидактики географії: Навчальний посібник. К.: ДП "Прінт Сервіс", 2016. 240 с.
13. Степановська Л. Організаційно-педагогічні умови позакласної роботи. *Сучасна школа України*. 2011. № 10. С. 56–65.

14. Сучасна позакласна робота. Відкритий урок : розробки, технології, досвід. 2009. №1. С. 64–66.
15. Топузов О.М., Самойленко В.М., Вішнікіна Л.П. Загальна методика навчання географії: Підруч. для вузів. К.: ДНВП «Картографія», 2012. 511 с.
16. Червінська О. В., Андрійчук Т. В., Власенко Р. П., Вискушенко Д. А. Теоретичні та методичні основи проведення екскурсій під час вивчення географії у закладах загальної середньої освіти. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2023. Т. 11, № 9. С. 63-70.
17. Чігріна В. Дати крила творчості : відродження духовної культури засобами позакласної роботи. *Шкільний світ*. 2016. № 1. С. 1–2.
18. Щербакова О. В. Позакласна робота як засіб підвищення мотивації навчання. *Педагогічні науки*. 2018. № 8. С. 37–38.
19. Яковлева В. А., Власенко Р. П. Практична складова у процесі підготовки майбутнього вчителя географії. *Наука і техніка сьогодні*. 2024. № 9 (37). С. 519-530.
20. Яковлева В. А., Власенко Р. П., Андрійчук Т. В. Методика позакласної роботи у закладах вищої освіти в процесі підготовки майбутніх вчителів географії. *Академічні візії*. Вип. 34. 2024. С. 1-11.
21. Harbar O., Lavryk O., Khomiak I., Vlasenko R., Andriychuk T., Kostyuk V. Spatiotemporal analysis of the changes of the main habitats of the Kozachelaherska arena (Nyzhniiodniprovsky sands, Kherson region, Ukraine) in the period of 1990–2020. *Acta Universitatis Carolinae Geographica*. 2023. Vol. 58, № 1. P. 64-73.
22. Revenko, I., Hlianenko, K., Sosnova, M., Vlasenko, R., Kolodina, L.. The exploration of pedagogical approaches and methods that are designed to stimulate the creative thinking of students. *Brazilian Journal of Education, Technology and Society (BRAJETS)*. P. 137-146.
23. Nazarenko, T., Iakovleva, V., Vlasenko, R., Kondratiuk, A., and Dudchak, H. Development of students' informational and communicative competence based on the introduction of digital learning tools, Inequality, Informational Warfare, Fakes and Self-Regulation in Education and Upbringing of Youth, *Youth Voice Journal* Vol. II. 2023. pp. 66-87.

Додаткова:

1. Гайда Л. А. Краєзнавча експедиція як форма діяльності шкільного музею. *Журнал «Краєзнавство»*. №1-2, 2010. С. 178-185.
2. Дем'янчук Г.С. Українське краєзнавство: сторінки історії. К.: Просвіта, 2006. 293 с.
3. Деріга Л. М. Шкільне географічне товариство – форма управління пізнавальною діяльністю учнів. *Впровадження сучасних технологій навчання географії у шкільній, вищій, післядипломній освіті*: Матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару. Полтава: ПОІППО, 2006. С.64-68.
4. Захаров С. В. Формування пізнавальних інтересів учнів основної школи у процесі позакласної роботи: автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання». К., 2001. 20 с.
5. Корнєєв О. В. Методика шкільного географічного краєзнавства. Харків: Вид. група «Основа», 2007. 144с.

6. Костирця М. Ю. Українське географічне краєзнавство: історія, методологія, постаті, практика. Житомир: Косенко, 2006. 444 с.
7. Костриця М. Ю., Обозний В.В. Шкільна краєзнавчо-туристична робота: Навч. посібник. К.: Вища школа, 1985. 223 с.
8. Костриця М.Ю. Початки географічного краєзнавства в Україні (XVIII –50-ті роки XIX ст.). Географія та основи економіки в школі. 2001. № 1. С. 44-45; № 3. С. 35-37; № 6. С. 25-26.
9. Костриця М.Ю., Обозний В.В. Шкільна краєзнавчо-туристична робота: Навч. посібник. К.: Вища школа, 1995. 223 с
10. Крачило М. П., Сербій В.С. Географія: Практичні заняття на місцевості. К.: Шкільний світ: Вид. Л. Галіцина, 2006. 128 с.
11. Крачило М.П. Краєзнавство і туризм: Навч. посібник. К.: Вища школа, 1994. 191 с.
12. Крачило М.П., Серебрій В.С. Географія: практичні заняття на місцевості. К.: Вид. дім «Шкільний світ»: Вид. Л. Галіцина, 2006. 128 с.
13. Манько І. В. Реалізація краєзнавчого принципу в урочній та позакласній роботі з географії. Кривий Ріг, 2009. 36 с.
14. Олішевська Ю. А. Основи краєзнавства: навчально-методичний посібник. К., 2011. 70с.
15. Павелко Г. Г. Туризм і краєзнавство в школі: методичний посібник. Краєзнавство. Географія. Туризм. Полтава: Оріяна, 2004. № 42. С. 19-23.
16. Прокопчук В. С. Шкільне краєзнавство: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. Івана Огієнка. К., Кам'янець-Подільський: Кондор, 2010. 240 с.
17. Прокопчук В.С. Деякі аспекти теорії і методології шкільного краєзнавства. *Краєзнавство*. К., 2011. Вип.3. С. 29- 35.
18. Рудницька Н. Ю. Використання вчителями краєзнавчого матеріалу в навчально-виховному процесі: історико-педагогічний аспект. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*, 2003. Вип.12. С. 230-233.
19. Чернов Б. О. Географічне краєзнавство: теоретико-методологічна сутність. *Український географічний журнал*. 2018. Вип.1. (101). С 63-67.

Інтернет-ресурси:

1. Бібліотека Житомирського державного університету імені Івана Франка. URL: http://irbis.zu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_11/cgiirbis_64.exe (дата звернення: 10.06.2024).
2. Бібліотека українських підручників URL: <https://pidru4niki.com/> (дата звернення: 11.01.2025).
3. Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського. URL: www.dnppb.gov.ua (дата звернення: 11.03.2025).
4. Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського: URL: <http://nbuv.gov.ua> (дата звернення: 11.06.2024).
5. Планета Земля. URL: <http://www.myplanet-earth.com>. (дата звернення: 10.02.2025).

6. Сайт Українського державного центру національно-патріотичного виховання, краєзнавства і туризму учнівської молоді. URL: <http://ukrjuntur.org.ua> (дата звернення: 01.03.2025).
7. Національна спілка краєзнавців України. URL: <http://nsku.org.ua/> (дата звернення: 17.01.2025).
8. Українське географічне товариство. Київський відділ. URL: <http://www.geokyiv.org/uk/science/geography-teachers-association> (дата звернення: 11.01.2025).
9. Положення про Всеукраїнську краєзнавчу експедицію учнівської молоді «Моя Батьківщина - Україна» Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 04.02.2013 № 81 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0287-13> (дата звернення: 14.01.2025).
10. Закон України «Про повну загальну середню освіту» №764-IX від 13.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 12.02.2025).
11. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 №2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#n72> (дата звернення: 18.02.2025).

Навчально-методичне видання

Руслана ВЛАСЕНКО

Тамара АНДРІЙЧУК

Інструктивно-методичні матеріали до практичних занять з обов'язкової
освітньої компоненти

«ШКІЛЬНЕ ГЕОГРАФІЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО»

Видається в авторській редакції